

”Toinen oli kapea kuin särki ja toinen leveä kuin lahna”

Eläkeläisten muistoja koulukäsitöistä ja niiden yhteydestä käsityöharrastukseen

Käsityökasvatus

Pro gradu -tutkielma

Jenni Korteniemi

Linda Nurminen

04.05.2026

Rauma

Pro gradu -tutkielma

Koulutusohjelma, oppiaine: Käsityökasvatus

Tekijät: Jenni Korteniemi & Linda Nurminen

Otsikko: ”Toinen oli kapea kuin särki ja toinen leveä kuin lahna” – Eläkeläisten muistoja koulukäsityöistä ja niiden yhteydestä käsityöharrastukseen

Ohjaaja: Dosentti Marja-Leena Rönkkö

Sivumäärä: 42 sivua + 15 liitesivua

Päivämäärä: 04.05.2026

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli antaa tietoa eläkeläisten tunteiden, koulukäsityöiden, koulumuistojen ja käsityöiden harrastamisen yhteyksistä sekä niiden vaikutuksista toisiinsa. Tarkemmin ilmaistuna tutkimuksessa selvitettiin, millaisia kokemuksia koulukäsityöistä on, miten koulukäsityöt ja -muistot vaikuttavat käsityöiden harrastamiseen sekä millaisia tunteita koulukäsityöt ja -muistot herättävät eläkeläisillä.

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena ja sen tarkempaan lähestymistapana oli fenomenologia. Fenomenologiassa kohteena on ihmisen elämisaailma sekä varsinkin kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Tutkimuksessa kohdejoukon muodostivat yli 50-vuotiaat eläkeläiset, jotka harrastavat tai eivät harrasta käsityöiden tekemistä. Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselylomakkeen avulla sosiaalisessa mediassa, yhdessä Facebook-ryhmässä ja yhden kansalaisopiston Facebook-sivuilla. Tutkimusaineisto koostui eläkeläisten vastauksista kyselyyn (N=37). Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimuksen kannalta alkuperäisistä ilmauksista etsittiin pelkistetyt ilmaukset, joita ryhmiteltiin alaluokiksi ja sen jälkeen luotiin käsitteet yläluokiksi.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että eläkeläisten kokemukset, muistot ja tunteet kulkevat käsi kädessä. Eläkeläisille oli jäänyt mieleen niin positiivisia kuin negatiivisiakin muistoja koulukäsityöiden kokemuksista. Varsinkin positiiviset kokemukset olivat vaikuttaneet siihen, että eläkeläinen harrasti käsityöitä. Eläkeläisillä oli myös monenlaisia muistoja koulukäsityöiden tekniikoista sekä valmistetuista tuotteista. Koulukäsityöiden muistoissa näkyi selkeästi eläkeläisten kouluajan opetussuunnitelma.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset vahvistavat kokemusten merkitystä sekä niihin liittyviä muistoja ja tunteita. Myös oppimisympäristöön liittyvillä tekijöillä oli ollut tärkeä rooli. Jatkotutkimusideoina tämän tutkimuksen voisi toteuttaa niin, että sukupuolijakauma olisi tasaisempi, jotta tutkimus olisi helpommin yleistettävissä. Aineiston vastauksista myös ilmeni, että tunteista puhuminen, kirjoittaminen ja kertominen on useille hankalaa, koska kaikki eivät välttämättä tiedä, mitkä asiat ja tunteet kuuluvat tunteiden piiriin. Käsityöiden ja tunteiden yhteydestä ei myöskään ole tehty monia tutkimuksia, joten jatkotutkimuksena voisi siis selvittää enemmän tunteiden ja käsityöiden yhteyksiä.

Avainsanat: koulukäsityö, muistot, tunteet, käsityöiden harrastaminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Käsityö	7
2.1	Käsityö käsitteenä	7
2.2	Koulukäsityön historiaa	7
2.3	Käsityöstä harrastus	9
3	Muistot	10
3.1	Muistot ja muisteleminen	10
3.2	Muistot koulukäsitöistä	10
3.3	Muistot ja tunteet	11
4	Tunteet	12
4.1	Tunteet ja niiden ominaisuudet	12
4.2	Tunteet käsitöissä	13
5	Teoreettinen viitekehysmalli ja tutkimuskysymykset	15
6	Tutkimuksen toteutus	17
6.1	Laadullinen tutkimus ja fenomenologia	17
6.2	Kohdejoukko	18
6.3	Aineistonkeruumenetelmänä kysely	18
6.4	Sisällönanalyysi	20
6.5	Tutkimusetiikka	21
7	Tulokset	24
7.1	Koulukäsityön koettu yhteys käsitöiden harrastamiseen	24
7.2	Muistoja koulukäsitöistä	25
7.3	Koulukäsityöt tunteiden herättäjinä	27
7.4	Tulosten yhteenveto	29
8	Johtopäätökset	31
9	Pohdinta	33

9.1	Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys	33
9.2	Tuloksien pohdintaa ja jatkotutkimusaiheita	34
	Lähteet	36
	Liitteet	42
	Liite 1. Saatekirje	42
	Liite 2. Tietosuojaseloste	44
	Liite 3. Tutkimustiedote	50
	Liite 4. Kyselylomake	52

1 Johdanto

Eri vuosikymmeniltä olevien kuvien perusteella voisi päätellä, että ihmiset pitävät käsitöiden tekemisestä ja niiden säilyttämisestä. Tämä käy ilmi Skagersten-Strömin (2024) artikkelissa, johon hän on koonnut lukijoiden lähettämiä tarinoita ja kuvia heidän koulukäsityöajoiltaan. Käsitöitä on säilytetty, koska niistä on tullut tärkeitä muistoesineitä. Osalla vanhat käsityöt ovat edelleen arkikäytössä. Skagersten-Ström tuo koulukäsityön ja siihen liittyvät koulumuistot positiiviseen valoon käsityömuistojen kautta, huumoria unohtamatta. Artikkelista selviää, että ompelu ja puutyöt olivat mieluisimpia tekniikoita koulun käsityötunneilla. Hän tuo artikkelissaan ilmi myös sen, että osalle käsitöiden tekemisestä on tullut rakas harrastus, ja osalle se on vaikuttanut jopa ammatinvalintaan.

Käsitöiden tekemiseen ja säilyttämiseen voidaan liittää myös koulukäsityömuistoja. Marjanen ym. (2018) ovat tarkastelleet koulukäsitöihin liittyviä muistoja kolmen peräkkäisen sukupolven näkökulmasta. Heidän tutkimuksensa osoittaa, että opetussuunnitelmien muutokset heijastuvat selkeästi yksilöiden käsityömuistoihin. Keskeisempänä tuloksena oli, että opetussuunnitelman muuttuminen vaikutti erityisesti juuri koulumuistoihin. Näissä muistoissa tuli esille esimerkiksi tuotteiden valmistaminen tarpeeseen eri aikakausina sekä se, mikä oli keskeisintä missäkin opetussuunnitelmassa. Näin ollen käsityömuistot eivät ole pelkästään yksilöllisiä, vaan ne rakentuvat myös opetuksen rakenteellisten ja ajallisten muutosten kautta.

Koulumuistojen lisäksi käsitöiden merkitystä on tarkasteltu elämänkulun näkökulmasta. Adams-Prince & Morse (2018) ovat tutkineet keski-ikäisten ja vanhempien aikuisten pitkäaikaista käsityöharrastuneisuutta sekä luovan toiminnan vaikutuksia yksilön kehityksen elämän keskivaiheilla ja myöhemmin. Heidän tutkimuksensa tulokset korostivat harrastamisen tärkeyttä pitkällä aikavälillä, jolloin sillä nähtiin olevan useita myönteisiä vaikutuksia. Näitä myönteisiä vaikutuksia nähtiin olevan neljä kappaletta: 1) identiteetin rakentuminen, 2) henkisyys, 3) rauhoittuminen ja elämänhallinta sekä 4) hyvinvoinnin lisääntyminen generatiivisuuden ja riittävyyden tunteiden kautta.

Käsitöiden merkitys näyttäytyy vahvana myös ammatilliseen suuntautumiseen liittyvissä tarkasteluissa. Rönkkö & Yliverronen (2024) ovat tutkineet

käsityöopettajaksi opiskelevien näkemyksiä käsitöiden merkityksestä omassa elämässään. Sen lisäksi he ovat tutkineet myös millaisia merkityksiä opiskelijat kokevat käsitöillä olevan heille. Tutkimuksen tulosten mukaan käsityöt kytkeytyvät kiinnostukseen ja tunteisiin. Opiskelijoilla oli todennäköisesti luontainen kiinnostus käsitöitä kohtaan, sillä tämän myönteisen suhteen kautta he antoivat käsitöilleen paljon erilaisia tunteita. Opiskelijoiden kokemukset ilmenivät monipuolisina ja merkityksellisinä.

Aiemmat tutkimukset osoittavat, että käsityöt ovat merkityksellisiä niin koulumuistojen, elämänculun kuin ammatillisen suuntautumisen näkökulmista. Näiden lisäksi käsitöihin liitetään entistä enemmän hyvinvointia tukevia asioita, mutta tunteiden vaikutusten pohtiminen jää taka-alalle. Kandidaatintutkielmassamme selvitimme syitä, miksi käsityön aineenopettajaopiskelijat ja eläkeläiset tekivät käsitöitä sekä mitkä asiat vaikuttivat heillä niiden tekemiseen. Tuloksista ilmeni, etteivät kummatkaan kohderyhmät olleet ajatelleet aiemmin tunteiden vaikutusta tekemiseen, vaan enemmän korostettiin fyysistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. (Korteniemi & Nurminen, 2024.)

Tämän takia halusimme tutkia enemmän tunteiden vaikutusta käsityöhön harrastuksena koulukäsityön ja -muistojen kautta eläkeläisten näkökulmasta. Samalla halusimme selvittää, miten ja mitä kautta nämä asiat vaikuttavat toisiinsa vai vaikuttavatko sittenkään. Tämän tutkimuksen tarkempana tarkoituksena on antaa tietoa tunteiden, koulukäsitöiden, koulumuistojen ja käsitöiden harrastamisen yhteyksistä sekä vaikutuksista toisiinsa eläkeläisten näkökulmasta. Samalla saadaan tietoa siitä, miten koulukäsityöt on koettu, miten koulukäsityöt ja -muistot vaikuttavat käsitöiden harrastamiseen sekä millaisia tunteita koulukäsityöt ja -muistot herättävät.

2 Käsityö

2.1 Käsityö käsitteenä

Käsityö on monesta eri alueesta ja asiasta koostuva kokonaisuus. Siihen sisältyvät niin materiaali, suunnittelu, valmistus kuin taidon oppiminen (Joseph & Southcott, 2013, ss. 204–205; Pöllänen, 2015b, s. 60). Käsitöitä tehdään yleensä käsin tai käsityökoneita käyttäen (Joseph & Southcott, 2013, s. 204; Pöllänen, 2015b, s. 60; Rönkkö, 2011, s. 12). Yhteys käsitöihin syntyy älyllisesti sekä myös käden tasolla. Käsien avulla ihminen muokkaa maailmaansa sekä muovautuu itse. Kädet ovat materiaalin muokkaamisen väline. (Hari, 2011; Rönkkö, 2011, s. 12.) Materiaalina voi olla esimerkiksi puu, metalli tai tekstiili. Käsityössä taitojen oppiminen sekä niiden hallinta vaatii usein monien vuosien kokemuksen. (Joseph & Southcott, 2013, ss. 204–205.)

Kirjallisuudessa käsityöt usein ymmärretään kotona tehtäviksi, mielekkäiksi elämäntoiminnoiksi, jotka edistävät terveellistä elämäntapaa (Mason, 2005, s. 263). Käsityöllä voidaan myös tarkoittaa käsityöllisin välinein tuotettua tuotetta tai koulun oppiainetta (Rönkkö, 2011, s. 12). Tutkijat pitävät vapaa-ajan käsitöiden harrastamista terapeuttisena materiaalien tutkimisena, joka tarjoaa häiriön emotionaaliseen stressiin luomalla rentoutumisen ja voimaantumisen tunteita (Huotilainen ym., 2018, s. 2).

2.2 Koulukäsityön historiaa

Suomalaisessa oppivelvollisuuskoulussa käsityö on aina ollut oma oppiaineensa, joten sillä on vahva asema (Kokko, 2007, s. 3). Koulukäsityön sisällön määrittelee aina sen hetkinen opetussuunnitelma. Vuosikymmenten aikana opetussuunnitelmat ovat vaihtuneet ja muokkautuneet sen ajan yhteiskunnan tarpeisiin ja tavoitteisiin. (Marjanen ym., 2018, s. 5; Mommo ym., 2023, s. 45.) Käsitöistä tuli kouluaine yleiseen opetukseen vuonna 1866, jolloin tulivat nais- ja mieskäsityöt (Marjanen, 2012, s. 3). Tavoitteena tuolloin oli opettaa lapsille kätevyyttä ja jokapäiväisiä elämäntaitoja sekä ehkäistä laiskuutta (Marjanen ym., 2018, s. 2).

Vuonna 1912 tulivat tyttöjen käsityö ja poikain käsityöt (Marjanen, 2012, s. 3). Käsityön opetus keskittyi maatalousaiheisiin ja tehtävät tuotteet olivat

pääsääntöisesti tarve-esineitä. Tärkeitä asioita olivat säästäväisyys ja erilaiset hyötytekijät. Opetusta ohjasivat silloin myös kristilliset arvot. (Marjanen ym., 2018, s. 2.) 1950-luvulla kansakoulun opetussuunnitelmassa näkyi oppilaan omatoimisuus, ahkeruus, viisaus ja demokratia (Marjanen ym., 2018, s. 3; Mommo ym., 2023, s. 46). Opetettiin arkielämän kätevyyttä (Marjanen, 2012, s. 3) ja varsinkin poikien käsitöitä arvostettiin (Marjanen ym., 2018, s. 3; Mommo ym., 2023, s. 46).

Peruskoulun tulo vuonna 1970 teki suuren muutoksen. Koulukäsityö sai nimet tekstiilityö ja tekninen työ. Oppilaat saivat itse valita tekstiilityön ja teknisen työn väliltä. Vaikka oppilaat saivat itse valita kumpaan käsityöhön menevät, sukupuolittuneisuus ei juurikaan muuttunut. (Marjanen ym., 2018, s. 3; Mommo ym., 2023, s. 46.) Tytöt valitsivat usein tekstiilityön ja pojat teknisen työn. Tuotteen suunnittelu muuttui myös tärkeämmäksi osaksi opetusta. (Marjanen ym., 2018, s. 3.) Siirryttiin produktin tärkeydestä prosessin tärkeyteen (Marjanen, 2012, s. 3).

Vuonna 1985 opetussuunnitelma keskittyi enemmän teknologiaan, kun taas vuonna 1994 opetuksen tavoitteet olivat kuvailevia ja tunneille ei myöskään asetettu kiinteitä rajoja (Marjanen ym., 2018, ss. 3–4). Kyseisestä ajankohdasta on hankalaa tehdä tarkkoja oletuksia opetuksen sisällöstä ja tavoitteista, koska oppikirjojen ja koulujen tarkastustoiminnasta luovuttiin ja opetussuunnitelma tarjosi vain raamit suunnitteluun (Marjanen, 2012, s. 3).

Vuonna 1998 alettiin puhua yhdestä kokonaisvaltaisesta oppiaineesta tekstiili- ja teknisen työn sijasta, kun taas vuonna 2004 palattiin takaisin tekstiilityön ja teknisen työn käsitteisiin. Ensimmäiset peruskouluvuodet oppilaat opiskelivat yhdessä molempia, jonka jälkeen he saivat päättää, kumpaa he opiskelivat loput vuodet. Opetussuunnitelmassa ei myöskään enää mainittu tiettyjä tuotteita, joita oppilaiden pitäisi valmistaa. (Marjanen ym., 2018, s. 4.)

Nykyisen opetussuunnitelman perusteissa (2014) oppilaiden tulee tutustua kattavasti monenlaisiin materiaaleihin ja tekniikoihin. Heidän tulisi osata ratkaista erilaisia omasta elinympäristöstään löytyviä ongelmia. Käsityön prosessi vaatii innovatiivista työskentelyä ja luovaa ajattelua. Kaiken keskiössä on monimateriaalisen käsityön hallinta. (Marjanen ym., 2018, ss. 4–5; Mommo ym., 2023, ss. 46–47.) Lukuisista muutoksista huolimatta, Suomessa käsityöt ovat säilyttäneet asemansa oppiaineena (Kokko, 2007, s. 6).

2.3 Käsityöstä harrastus

Kun ihmistä pyydetään määrittelemään miten hän vapaa-aikansa haluaisi käyttää, usein vastaukseen liittyy nautinto ja rentoutuminen (Hutchinson ym., 2006, s. 221; Pöllänen, 2015b, s. 59). Näitä asioita ihmiset myös yleensä hakevat itse valitusta vapaa-ajan harrastuksestaan. Monelle käsityöt tuovat juuri näitä asioita. (Pöllänen, 2015a, s. 87; Pöllänen, 2015b, s. 59.) Käsityöt ovatkin Suomessa itse valituista harrastuksista yksi suosituin (Siiskonen, 2022, s. 18). Käsitöiden on todettu tuovan tekijälleen hyvinvointia ja tyytyväisyyttä elämään (Pöllänen, 2015a, s. 87; Pöllänen, 2015b, s. 59). Tilastokeskuksen vapaa-ajantutkimuksen (2002) tutkimuksesta kävi ilmi, että 60 % yli 65-vuotiaista naisista harrasti käsitöiden tekemistä. Iän myötä käsitöitä tekevien osuus kasvoi. (Nykänen, 2014, ss. 17–18.)

Käsitöitä tehdessä voi päästä flow-tilaan, joka on tulos nautinnollisuudesta (Hutchinson ym., 2006, s. 221). Flow-tila on kokemus, jossa henkilö tekee työtään sellaisella intensiteetillä, että voi hetkellisesti jopa menettää ajan- ja paikan tajun (Seitamaa-Hakkarainen ym., 2013, s. 6). Kun tällaista harrastusta jatkaa pidemmän aikaa sisäistäen sen, harrastuksesta tulee yleensä merkityksellisempää (Pöllänen, 2015a, s. 93). Usein merkityksellisistä harrastuksista tulee enemmän tärkeitä myöhäisemmässä elämän vaiheessa (Pöllänen, 2015b, s. 59). Kaiken kaikkiaan käsitöiden harrastaminen on nykypäivänä enemmän itse valittu, nautintoa tuova harrastus kuin välttämättömyys (Myllys, 2021, s. 25).

Monelle käsityöt ovat nykyisin hyvinvointiteko itselleen. Siinä korostuvat nautinnollisuus, rentoutuminen, tekemisen tuoma ilo, hauskuus ja paikoilleen pysähtyminen (Myllys, 2021, s. 18). Ne auttavat meitä tunteiden ilmaisemisessa ja käsittelyssä sekä ongelmien ratkomisessa (Pöllänen, 2015b, s. 61). Käsityöt ovat positiivisten ihmissuhteiden lähde, jonka vuoksi monet myös sosiaalistuvat käsitöitä tehdessä, esimerkiksi kansalaisopistoissa tai muissa käsityöpiireissä (Mason, 2005, s. 262; Myllys, 2021, s. 20; Pöllänen, 2015a, s. 97). Joillekin käsityöt voivat myös olla ainoa tärkeä asia elämässä (Pöllänen, 2015a, s. 93).

3 Muistot

3.1 Muistot ja muisteleminen

Muistot jättävät jälkensä meihin kaikkiin (Heikkilä ym., 2012, s. 219). Monilla on koulusta paljon erilaisia muistoja, vaikka kaikista muistijäljistä vain osa valikoituu muistoksi. Muistoja täytyy myös työstää, ennen niiden syntymistä muistoiksi. (Arola, 2015, ss. 2–3.) Niitä jaetaan muiden kanssa tai muistellaan yksin, jolloin muistojen jäljet muuttuvat kertomuksiksi. Nämä kertomukset muuttuvat ajan myötä, kun nykyhetki ja menneisyys kietoutuvat toisiinsa, jolloin menneisyyden muisteluun vaikuttaa vahvasti nykyhetki. Muistot tulevat näkyviksi, kun ne kerrotaan ja kuvaillaan toiselle. (Heikkilä ym., 2012, s. 219.)

Muisteleminen on eletyn menneisyyden ja nykyhetken dialogia omasta näkökulmasta. Se on omien kokemusten eri merkityksien pohdintaa, sekä mahdollisuuksien miettimistä, miten asiat olisivat voineet olla tai miten niiden olisi pitänyt olla. (Arola, 2015, s. 11; Tähtinen & Vitie, 2015, ss. 35–36, 38.) On kuitenkin syytä tiedostaa, etteivät muistitiedossa olevat asiat ole välttämättä tosia tai johdonmukaisia (Kokko, 2007, s. 38), vaan enemmänkin tapahtumien merkitys on muistelijalle tärkeämpää (Paasonen, 2021, s. 69). Näin ollen muistot kertovat vain henkilökohtaisen totuuden (Rothenberg, 1994, s. 370).

Eläkeläisiltä löytyy paljon muistoja asioista ja tapahtumista, jotka ovat tapahtuneet heidän elämänsä varrella. Jokainen ihminen ilmaisee itseään omalla tavallaan ja heillä on myös oma tapansa kertoa menneestä. Tapa, jolla eläkeläiset palaavat menneeseen ja kertovat niistä ovat yksilöllisiä. Mielellään eläkeläiset kertovatkin tarkasti menneestä ja muistavat myös tarkat ajanmääreet. He ovat erityisen tarkkoja yksityiskohdista ja pyrkivät pitämään muistojen tapahtumat kronologisessa järjestyksessä. (Markkola, 2021, ss. 421–422.)

3.2 Muistot koulukäsitöistä

Yleensä ihmisille on jäänyt koulukäsitöistä positiivisia muistoja (Kokko, 2007, s. 1; Marjanen ym., 2018, s. 10). Eläkeläiset puhuvatkin mielellään niin koulukäsityön positiivisista kuin negatiivisistakin muistoista toisille ihmisille, sillä ne tuovat mieleen käsitöihin liittyviä asioita, tilanteita ja tapahtumia, kuten valmistusprosessin ja

oppimisen ilon sekä tuskan, jotka liittyvät tiettyihin paikkoihin ja ajanjaksoihin (Kokko, 2007, s.1). Myös yhteiset hetket käsitöiden parissa synnyttävät monia muistoja (Myllys, 2021, s. 27).

Esineet, joihin liittyy vahvasti jokin muisto, kutsutaan muistiesineiksi (memento) (Kokko, 2007, s. 38). Koulukäsityön muistot voivatkin olla myös fyysisiä, jos tunneilla valmistettu käsityö on säilytetty tarkoituksella muistona kouluajoilta (Kokko, 2007, s. 1). Tällöin itse tekemä käsityö yleensä toimii muistiesineenä muistelutyön aikana, kun ihminen jäsentää itseään muistojensa kautta (Paasonen, 2021, s. 72). Varsinkin lapsuuden ja nuoruuden aikaiset muistot rakentavat ihmisen omaa identiteettiä (Koskihaara ym., 2018, s. 59).

3.3 Muistot ja tunteet

Tapahtumat, joihin liittyy paljon tunteita, vaikuttavat muistiimme (Craik & Jacoby, 2023, s. 107). Onnellisuudesta ja onnistumisesta meitä muistuttavat positiiviset muistot, kun taas negatiiviset muistot muistuttavat meitä vaikeista ja surullisista elämänvaiheista. Onkin tärkeää huomioida muistojen käsittelyssä, että kaikki muistot ovat sallittuja, eikä negatiivisia muistoja kannata siirtää pois mielestä. Käsittelemällä niin positiiviset kuin negatiivisetkin muistot, voimme oppia enemmän itsestämme. (Hohenthal-Antin, 2009, ss. 16–17.)

Tietty muisto voi tuntua ihanalta tai ahdistavalta, eivätkä ne aina ole miellyttäviä. (Huotilainen & Peltonen, 2020, ss. 150–151.) Muistot tapahtumista, joihin liitetään negatiivisia tunteita, ovat yleensä mieleenpainuvampia ja säilyvät selkeämpinä kuin positiiviset muistot (Craik & Jacoby, 2023, s. 110). Varsinkin negatiivisten muistojen valtaus mielessämme voi häiritä meitä. Emme kuitenkaan voi päättää olla muistamatta jotakin asiaa vain sen takia, että siihen liittyy negatiivisia tunteita. (Huotilainen & Peltonen, 2020, s. 151.) On kuitenkin syytä huomioida, että positiiviset ja negatiiviset muistot tapahtumista muistuvat paremmin mieleen kuin neutraalit. Tämän kaltaiseen muistamiseen vaikuttaa todella paljon ihmisen oma mielentila. Illoisella tuulella ihminen muistaa paremmin positiiviset muistot, kun taas surullisena negatiiviset muistot ovat selkeämmin mielessä. Toisaalta ihmisen omaan mielentilaan voi vaikuttaa tunteellisten muistojen mieleen palauttaminen. (Craik & Jacoby, 2023, ss. 110–112.)

4 Tunteet

4.1 Tunteet ja niiden ominaisuudet

Jokainen ihminen kokee tunteita mielessään ja kehossaan. Ne ihastuttavat, vihastuttavat sekä liikuttavat meitä. Välillä ne voivat jopa pelottaa meitä, jolloin emme tiedä, mitä tekisimme niiden kanssa. Sen vuoksi moni ihminen on oppinut kohtaamisen sijaan välttelemään omia tunteitaan. Kokemamme tunteet kertovat kuinka miellyttävältä tai epämiellyttävältä jokin asia tai tilanne voi meistä tuntua. Ne tuntuvat kehoissamme, kuuluvat ajatuksissamme ja näkyvät ulospäin muun muassa ilmeissä, eleissä ja käyttäytymisessä. Emme kuitenkaan pysty vaikuttamaan tunteisiimme, mutta pystymme vaikuttamaan siihen, millaisina tunteemme näkyvät toisille. (Mäkelä, 2024, ss. 13–14.)

Tunteet (feeling) ovat yleisin käsite subjektiivisesta kokemuksesta. Niitä on monenlaisia ja ne voidaan myös luokitella eri tavoin, esimerkiksi mielialoihin, asenteisiin sekä emootioihin. (Von Scheve, 2017, s. 40.) Tunteille voidaan antaa myös jonkinlainen arvo. Nämä arvot voivat olla positiivisia tai negatiivisia, jolloin ne voivat johtaa lähestymiseen tai vetäytymiseen sekä hyvään tai pahaan oloon. (Mlodinow, 2023, s. 61.) Emootiot (emotion) ovat seurausta emootioiden komponentiaalisesta rakenteesta. Niihin sisältyy esimerkiksi intentioita, motorista käyttäytymistä sekä tuntemuksia. (Von Scheve, 2017, s. 40.) Emotionaalisessa käyttäytymisessä ei ole niin paljon vapautta. Emootiot säätelevät käyttäytymistä tasolla, jonka monimutkaisuus on refleksien ja tahdonalaisten tekojen välissä. (Adolphs, 2017, s. 25.)

Tunteille on tunnistettu viisi ominaisuutta: valenssia, pysyvyys, yleistettävyys, skaalautuvuus ja automaattisuus. Valenssialla tarkoitetaan sitä, kuinka positiivinen tai negatiivinen tunne on eli onko se miellyttävä vai epämiellyttävä tunne. Pysyvyydellä viitataan tunteissa siihen, että kyseinen tunne ei katoa heti, vaan se viipyy hetken aikaa ennen kuin haihtuu pois. Tunteita pidetään yleistettävänä, jolloin tarkoitetaan sitä, että monet eri ärsykkeet voivat johtaa samaan tunteeseen, tai että moneen eri tunteeseen voi vaikuttaa yksi ja sama ärsyke. On kuitenkin hyvä huomioida, että skaalautuvuus erottaa tunteet refleksinomaisesta käyttäytymisestä ja se vaikuttaa tunteiden voimakkuuteen tietyissä tilanteissa. Tunteiden voimakkuuteen vaikuttavat

myös muut tekijät, jotka liittyvät kyseiseen asiaan. Voimme tietoisesti ja tiedostamatta vaikuttaa tunteisiimme tilanteiden ja tekijöiden kautta, jolloin pystymme vaikuttamaan siihen millaisia ärsykeitä kohtaamme. Tunteiden automaattisuudella tarkoitetaan taas sitä, että tunteet nousevat pintaan tahdosta riippumatta ja silti ihminen pystyy hallitsemaan niitä, eivätkä ne aiheuta automaattisia muutoksia käyttäytymisessämme. (Juujärvi & Nummenmaa, 2004, ss. 60–62; Mlodinow, 2023, ss. 61–63.)

Ihmiselle luonnollisin tapa tehdä päätöksiä ja reagoida tilanteisiin, on tunteiden avulla. Ne yllättävät meidät niin hyvässä kuin pahassa. Siltikin suurimman osan ajasta emme ajattele tunteita ollenkaan. Ihmiselle on luonnollista etsiä ajatuksia ja tekemisiä, jotka tuovat mielihyvän tuntemuksia. (Nummenmaa, 2019, ss. 11–12, 26.) Positiiviset tunteet, jotka tuovat mielihyvän tuntemuksia tehostavat muun muassa ihmisen päätöksentekoa, luovuutta ja sosiaalisuutta sekä halua ylittää itsensä (Juujärvi & Nummenmaa, 2004, s. 59; Korkeila, 2017, s. 210). Jos mieliala on positiivissävytteinen, se johtaa usein luovaan sujuvuuteen ja omaperäisyyteen. Jos taas mieliala on negatiivissävytteinen, se johtaa usein parantuneeseen periksiantamattomuuteen ja sinnikkyyteen. (Fancourt ym., 2019, s. 5) Tutkimukset myös todistavat asioiden olevan käänteisiä: tunteet vaikuttavat luovaan kognitiiviseen prosessiin ja luova kognitiivinen prosessi vaikuttaa tunteisiin (Fancourt ym., 2019, s. 5). Tunteet tulevat ja menevät, ne eivät ole ikuisia, mutta niille on aina jokin syy (Mäkelä, 2024, s. 13).

4.2 Tunteet käsitöissä

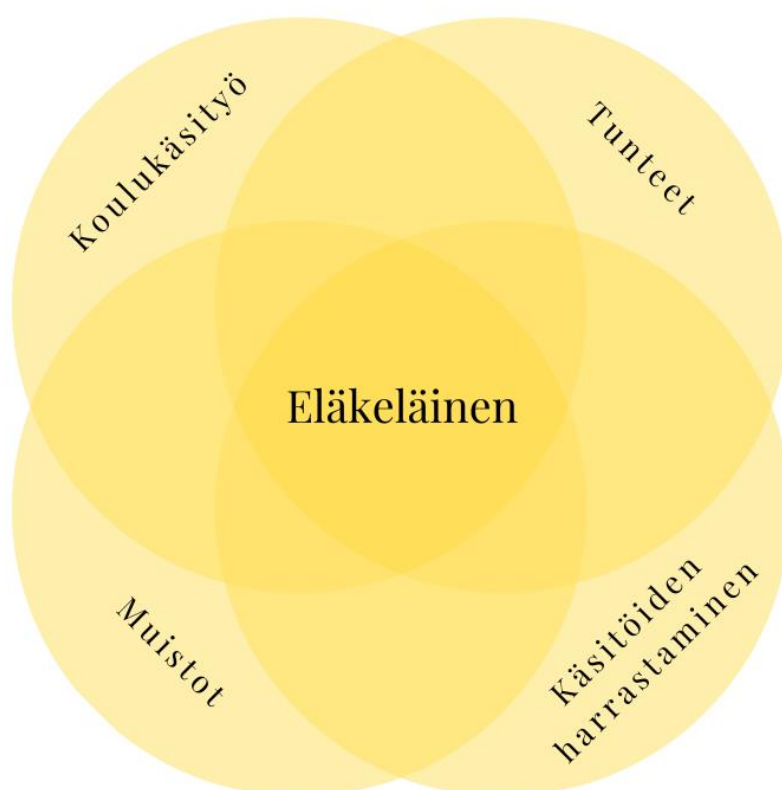
Tunteet ovat läsnä kaikkialla ja siksi ne ovat vahvasti mukana myös muistelussa (Nummenmaa, 2019, s. 11). Usein muistelua värittää myönteinen tai kielteinen tunne (Arola, 2015, s. 2). Tunteiden kokeminen on usein voimakasta muisteltaessa koulukäsitöitä (Marjanen ym., 2018, s. 10), sillä onhan koulukäsitöillä erityinen paikka käsitöiden joukossa (Kokko, 2007, s. 1). Tunteita on tutkittu monella alalla, mutta käsitöiden yhteydessä suhteellisen vähän (Meadows ym., 2020; Rawlings ym., 2023; Simonton & Layne, 2023). Tutkimukset ovat kuitenkin todentaneet tunteet välttämättömänä ominaisuutena käsitöissä ja käsityöt merkityksellisenä aktiviteettina ihmisille (Ojala ym., 2018, s. 203).

Käsitöiden tuloksen valmistumisen muodossa konkretisoituvat tunteet (Vähälä, 2003, s. 72). Taiteellisten ja luovien aktiviteettien tekemisen on myös todettu mukauttavan tunteita (Fancourt ym., 2019, s. 2). Käsitöiden kautta ihminen pystyy käsittelemään menneisyyttä sekä auttaa sitoutumaan nykyhetkeen ja ajattelemaan tulevaisuuttaan käsityötoiminnan ja nautinnon kautta. Käsitöitä tehdessä mieli voi kohota ainakin hetkellisesti, kun käsillä tekeminen auttaa suuntaamaan ajatukset pois negatiivisista ja ahdistuneista tunteista kohti positiivisempia tunteita. On todettu, että käsitöitä tehdessä tunteiden skaala voi olla laaja, mutta yleisimmät tunteet ovat positiivisia. (Brooks ym., 2019, s.118; Vieno & Virstajärvi, 2024, ss. 25–26.) Tutkimuksissa on myös löydetty käsitöiden suojaavan kognitiiviselta laskulta sekä kuvailtu käsitöiden olevan “tie onnellisuuteen” (Brooks ym., 2019, s. 115).

5 Teoreettinen viitekehysmalli ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen teoreettinen viitekehysmalli (kuvio 1) kiteyttää yhteen tutkimuksen teoreettisen osuuden ja sen keskiöön tärkeimmän elementin eli eläkeläisen.

Teoreettinen viitekehysmalli avaa keskeisten käsitteiden välisiä yhteyksiä sekä auttaa lukijaa hahmottamaan käsitteiden suhteet toisiinsa sekä kohdejoukkoon. Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehysmalli koostuu koulukäsityö, muistot, tunteet ja käsitöiden harrastaminen -käsitteistä.

Kuvio 1. Tutkimuksen teoreettinen viitekehysmalli

Tässä tutkimuksessa koulukäsityöllä tarkoitetaan niin tekstiilin kuin teknisen käsitöitä. Tutkimuksen kannalta ei ole tärkeää kumpaa käsityötä eläkeläinen on koulussa opiskelut, vaan tärkeintä on selvittää, millaisia muistoja niistä on jäänyt. Opetussuunnitelma määrittelee aina sen hetkistä koulukäsityötä (Marjanen ym., 2018, s. 5), jolloin vastaajan ikähaarukan mukaan voidaan tarpeen tullen tarkastella sen hetkistä koulukäsityötä opetussuunnitelman kautta.

Muistot ovat aina vahvasti läsnä, sillä ne jättävät meihin jälkensä. Tällä käsitteellä tarkoitamme eletyn menneisyyden uudelleen elämistä muistojen kautta, jolloin palataan takaisin muistin ja mielen syövereihin (Kokko, 2007, ss. 36–37). Tunteet voidaan liittää muistoihin ja muisteluun, mutta tässä tutkimuksessa tunteet ovat oma käsitteensä. Tunteilla tarkoitamme tunnetiloja, jotka ovat läsnä muistoissa sekä käsitöiden harrastamisessa. Tarkemmin tässä tutkimuksessa tarkastelemme tunnetta valenssia-ominaisuuden kautta eli kuinka positiivinen tai negatiivinen tunne on kyseessä (Mlodinow, 2023, s. 61) sekä lisäksi neutraaleja tunteita.

Käsitöiden harrastamisella viitataan tässä tutkimuksessa vapaa-ajan harrastukseen, joka on itse valittua ja nautintoa tuova harrastus. Käsitöiden harrastamisessa korostuvat tekijälle eli eläkeläiselle nautinnollisuus, rentoutuminen, tekemisen tuoma ilo, hauskuus ja paikoilleen pysähtyminen. (Myllys, 2021, s. 18, 25.)

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää, onko koulukäsitöillä yhteys eläkeläisten käsitöiden harrastamiseen sekä millaisia muistoja ja tunteita koulukäsityöt tuovat ilmi eläkeläisille. Tarkoituksenamme on myös selvittää millaiseksi koulukäsitöiden ja käsitöiden harrastamisen yhteys koetaan, ja miksi yhteys koetaan juuri sellaiseksi kuin se koetaan.

Tutkimuskysymykset:

1. Mikä yhteys koulukäsitöillä on eläkeläisten käsitöiden harrastamiseen?
2. Millaisia muistoja koulukäsityöt tuovat esille eläkeläisillä?
3. Millaisia tunteita koulukäsityöt herättävät eläkeläisille?

6 Tutkimuksen toteutus

6.1 Laadullinen tutkimus ja fenomenologia

Kyseessä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jolla pyritään tarkastelemaan asiaa kohdejoukon henkilöiden näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita kohdejoukon henkilöiden kokemuksista, ajatuksista, tunteista ja merkityksistä, joita annetaan tutkittavalle asialle. Koska on mahdotonta päästä toisen ihmisen kokemusmaailmaan sisälle ja kokea asiat samalla tavalla kuin hän kokee, on kehitetty erilaisia menetelmiä, joiden avulla voidaan helpottaa tutkimuksen tekemistä. Näillä erilaisilla menetelmillä tarkoitetaan keinoja, joiden avulla tutkittavaa asiaa lähestytään ja joiden avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. (Juuti & Puusa, 2020, s. 9.)

Tutkimuksemme tarkempana lähestymistapana käytämme fenomenologiaa, sillä tutkimuksemme kohteena ovat eläkeläisten kokemukset koulukäsitöistä ja sen yhteydestä käsitöiden harrastamiseen sekä kokemukset koulukäsityön herättämistä muistoista ja tunteista. Fenomenologiassa tutkimuksen kohteena on elämämaailma, jossa ihmisen maailmasuhteen perusmuotoja ovat kokemuksellisuus ja elämyksellisyys. Ihmistä voidaan ymmärtää tutkimalla hänen maailmasuhdettaan, jolloin tutkimuksen kohde voidaan kohdentaa kokemuksen tutkimiseen. On kuitenkin syytä huomioida, että ihmisen suhde maailmaan ymmärretään intentionaaliseksi ja että ilmiöt merkitsevät ihmiselle jotain, jolloin kokemukset muokkaantuvat merkitysten vaikutuksesta. Tällöin varsinaiseksi tutkimuksen kohteeksi tulevat siis merkitykset. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 40.)

Fenomenologian tarkoituksena on päästä tutkimuksen kohteena olevien ihmisten maailmaan. Tällöin tarkastellaan ilmiöitä tutkittavien kokemustodellisuuden kautta. Fenomenologiassa tavoitteena on ymmärtää tutkittava ilmiö sellaisena, kuin se tutkittavien elämämaailmassa ilmenee. Tyypillistä fenomenologiselle tutkimukselle on se, että se pyrkii kuvaamaan kokemuksia sellaisena kuin ihminen itse sen kokee. Sen avulla voimme myös ymmärtää todellisuutta kriittisesti. (Huhtinen & Tuominen, 2020, ss. 297–298, 304, 307.)

6.2 Kohdejoukko

Tutkimukseen osallistuivat yli 50-vuotiaat eläkeläiset (N=37), jotka ovat joko vanhuuseläkkeellä, osittaisella vanhuuseläkkeellä, työkyvyttömyyseläkkeellä, osatyökyvyttömyyseläkkeellä tai työuraeläkkeellä. Vanhuuseläke on eläkkeistä yleisin ja se on työuran jälkeen maksettavaa eläkettä, joka turvaa toimeentulon.

Työkyvyttömyyseläke turvaa toimeentulon, kun sairauden tai vamman takia ihminen ei pysty tekemään töitä. Työuraeläkkeelle voi päästä, jos on rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavaa työtä tehnyt vähintään 38 vuoden ajan sekä on työkykyyn vaikuttava sairaus. Osittaisella eläkkeellä viikossa on työpäiviä sekä eläkepäiviä. (Työeläke.fi, 2025.) Valitsimme ikäraajaksi yli 50-vuotiaat, koska 40-vuotiaat tuntuivat liian nuorilta, mutta moni yli 50-vuotias voi olla jo todennäköisesti jonkinnäköisellä eläkkeellä.

Taustamuuttujina olemme huomioineet kyselyssä sukupuolen, maakunnan, iän ja eläkestatuksen. Kuitenkaan taustamuuttajat eivät ole tutkimuksen keskeisin asia, vaan ne voivat auttaa esimerkiksi rajaamaan tutkittavaa tutkimusjoukkoa jonkin tietyn taustamuuttujan mukaan, jos aineistosta tulisi muuten liian suuri analysoitavaksi. Taustamuuttajat voivat kuitenkin tuoda lisäarvoa tutkimukselle. Ikähaarukan avulla meidän on myös mahdollista tarvittaessa havainnoida, koska vastaaja on käynyt koulua.

6.3 Aineistonkeruumenetelmänä kysely

Kysely on yksi suosituimmista tavoista kerätä tutkimusaineistoa (Valli, 2018, s. 92). Sen avulla saadaan kerättyä ja tarkasteltua tietoa esimerkiksi erilaisista asioista, ihmisten toiminnasta ja mielipiteistä. Kyselyssä tutkija esittää kysymyksiä kyselylomakkeen avulla vastaajalle. Tällöin kyselylomake toimii mittausvälineenä, jolla pyritään mittaamaan erilaisia asioita. Yleensä kysely on määrällistä tutkimusta, mutta sanallisia vastauksia voi olla parempi analysoida laadullisilla menetelmillä. (Vehkalahti, 2014, ss. 11–13.)

Kyselyn kysymysten tekemisessä ja muotoon asetelussa sekä sanamuodoissa tulee olla huolellinen, koska kysymykset luovat pohjan onnistuneelle tutkimukselle. Kysymykset eivät saa johdatella vastaajaa vastaamaan vain tietyllä tavalla.

Tutkimuksen kyselyn kysymykset rakennettiin tavoitteiden ja tutkimuskysymyksien pohjalta. (Valli, 2018, s. 93.)

Tiedonhankintamuotona käytimme kyselyä, joka toteutettiin Webropol-kyselylomakkeena (ks. liite 4) avoimien ja suljettujen kysymysten avulla. Suurin osa kysymyksistä olivat pakollisia kysymyksiä, mutta olimme jättäneet muutamaa kysymykseen vastaamisen vapaaehtoiseksi. Koimme, että vapaaehtoisilla kysymyksillä ei ollut merkitystä tutkimuksemme tulosten kannalta. Vapaaehtoisilla kysymyksillä vastaajan oli mahdollista täsmentää vastauksiaan ja avata ajatusmaailmaansa tutkijoille selkeämmin. Tämä kyseinen tiedonhankintamuoto valittiin siksi, että kyselyä voitiin jakaa helposti valitulle kohdejoukolle sekä, että siihen vastaaminen oli helppoa ja nopeaa. Ajattelimme, että kyselyn avulla meillä olisi mahdollisuus tavoittaa suurempi joukko eläkeläisiä, jolloin myös tutkimuksemme olisi helpommin yleistettävissä.

Tavoitimme vastaajamme Facebookin kautta. Teimme julkisen julkaisun Facebookiin, jonka jaoimme Voihan villasukka! -ryhmään ja, jonka Otsolan kansalaisopisto jakoi myös omilla sivuillaan meidän pyynnöstämme. Julkaisua oli jaettu yhteensä kolme kertaa, mutta on mahdollista, että pelkkää kyselylomakkeen linkkiä oli jaettu enemmän. Julkisen julkaisun ansiosta kuka tahansa saattoi jakaa sitä eteenpäin, vaikka sukulaisilleen, tuttavilleen ja ystävilleen tai muihin Facebookin ryhmiin.

Julkaisun tekstiksi laitoimme saatekirjeen (ks. liite 1) ja sen loppuun liitimme linkit tutkimustiedotteeseen (ks. liite 3), tietosuojaselosteeseen (ks. liite 2) sekä Webropol-kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeen alkuun liitimme vielä tutkimustiedotteen, josta selvisi tarkemmin kaikki tarpeellinen tieto tutkimuksestamme vastaajille. Saatekirjeessä kerroimme vastaajille tutkimuksestamme, sen tavoitteista ja siitä, että kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista sekä anonymia ja, että kyselyyn vastaamisen voi keskeyttää halutessaan. Kerroimme saatekirjeessä myös sen, että vastauksien lähettämisen jälkeen tutkimuksestamme vetäytyminen on mahdotonta anonymin aineiston vuoksi. Tietosuojaselosteen avulla kerroimme kyselyn vastaajille, mitä tietoja tulemme keräämään sekä, miten tulemme tietoja käsittelemään.

6.4 Sisällönanalyysi

Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysi onkin laajasti käytetty laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmänä ja sen avulla analyysi on mahdollista tehdä aineisto- tai teorialähtöisesti tai näitä molempia yhdistämällä (Elo ym., 2022, s. 216). Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta asiasta kuvaus tiivistettynä, jotta se voidaan esittää yleisessä muodossa. Tällöin kerätty aineisto järjestetään johtopäätöksiä varten. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117.)

Sisällönanalyysin avulla on mahdollista analysoida lähes kaikkia materiaaleja, jotka voidaan tallentaa kirjallisessa muodossa. Näin voidaan mahdollistaa systemaattinen, luotettava sekä toistettava aineiston analyysi. Sisällönanalyysissä tavoitteena on tutkimusmateriaalin kuvaaminen tiivistetysti, pelkistetysti ja yleisessä muodossa. Ydin sisällönanalyysissä onkin luokkien luominen, jolloin analyysin tuloksena on luokat tai kategoriat, jotka kuvaavat tutkittavaa asiaa. (Elo ym., 2022, s. 216.)

Sisällönanalyysi etenee kolmivaiheisen analyysiprosessin mukaisesti, joita ovat aineiston pelkistäminen (reduointi), aineiston ryhmittely (klusterointi) ja teoreettisten käsitteiden luominen (abstrahointi). Ensimmäisessä vaiheessa aineisto tullaan pelkistämään niin, että siitä karsitaan kaikki tutkimukselle epäolennainen pois. Tarkemmin tämä vaihe voi olla aineiston tiivistämistä tai pilkkomista osioihin. Pelkistämisessä aineistosta etsitään tutkimuskysymyksiä kuvaavia ilmaisuja, jotka voidaan esimerkiksi koodata väreihin. Alkuperäisilmauksista tullaan siis tekemään pelkistettyjä ilmauksia. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 122–123.)

Aineiston pelkistämisen jälkeen siirrytään seuraavaan vaiheeseen eli aineiston ryhmittelyyn. Tässä vaiheessa aineistosta koodatut ilmaukset käydään tarkasti läpi ja niistä etsitään samanlaisia tai eroavia käsitteitä. Samanlaiset ilmaukset ryhmitellään eri luokiksi, joista sitten muodostetaan alaluokat. Alaluokat tullaan nimeämään luokan sisältöä kuvaavalla nimellä. Tämän vaiheen jälkeen alaluokista muodostetaan yläluokkia ja yläluokista muodostetaan pääluokkia eli luodaan teoreettisia käsitteitä. Tässä viimeisessä vaiheessa luokkien muodostamista jatketaan niin kauan kuin se vain mahdollista aineiston kannalta. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 124–125.)

Käytimme aineiston analyysissä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Analysoimme kyselymme avoimet kysymykset tutkimuskysymyksiä mukaisesti erikseen kolmen

vaiheen mukaisesti. Aloitimme analyysin tekemisen vastaajien numeroinnilla, sekä lukemalla eläkeläisten vastaukset useamman kerran läpi. Tämä auttoi meitä saamaan aineistostamme selkeän kokonaiskuvan. Lukemisen jälkeen aloimme pelkistämään aineistoamme. Teimme pelkistämistä niin, että käsitelimme jokaisen vastauksen tutkimuskysymystemme mukaisesti alleviivaamalla tärkeimmät asiat. Kaikki epäoleelliset asiat tutkimuksemme kannalta jätimme pois. Tämän jälkeen siirryimme ryhmittelyyn kautta käsitteiden luomiseen, jossa käytimme värejä koodaamisen apuna. Taulukossa 1 olemme esitelleet esimerkin tekemästäämme analyysistä ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme liittyen.

Taulukko 1. Sisällönanalyysi

Esimerkki tämän tutkimuksen aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä

Alkuperäisilmaus	Pelkistäminen	Ryhmittely	Käsitteiden luominen
Sai tutustua erilaisiin käsitöiden tekoon, mistä valikoitui sitten mieluisia harrastuksia. (Eläkeläinen 8)	Sai tutustua erilaisiin käsitöiden tekoon	Tutustuminen erilaisiin käsitöihin	Kokeileminen ja tutustuminen
Opettaja vei koulussa käsityön ilon. Olen vasta aikuisena löytänyt käsityöt. (Eläkeläinen 13)	Opettaja vei koulussa käsityön ilon Vasta aikuisena löytänyt käsityöt	Opettaja vei käsityön ilon Myöhemmin löytänyt käsityöt	Opettajan merkitys Myöhempi innostus
Olen tehnyt käsitöitä jo ennen varsinaista koulun alkua ja ollut aina niin innoissani! (Eläkeläinen 6)	Tehnyt käsitöitä jo ennen varsinaista koulun alkua Ollut aina niin innoissaan	Käsitöitä ennen koulun alkua Aina innostunut niistä	Ainainen innostus

6.5 Tutkimusetiikka

Tutkimus on eettisesti hyväksyttävä ja luotettava sekä sen tulokset ovat uskottavia, jos se on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellytyksillä. Näiden edellytysten noudattamisesta vastaa itse tutkija. Eurooppalaisen tutkimuseettisen ohjeistuksen mukaan hyvän tieteellisen käytännön edellytyksiä ovat luottamus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2024.) Hyvä tieteellinen käytäntö koostuu menettelytavoista ja niiden avulla tutkija huolehtii siitä, että hyvä tieteellinen käytäntö toteutuu koko tutkimuksen aikana. Jos tutkija ei noudata menettelytapoja voi se huonoimmassa tapauksessa johtaa muun muassa

hyvän tieteellisen käytännön loukkausepäilyyn. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 11.)

Kaikilla tieteenaloilla Suomessa tutkijaa ohjaavat yleiset eettiset periaatteet. Tutkijan tulee kunnioittaa ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta, varsinkin tutkittavien henkilöiden kohdalla. Hänen tulee myös kunnioittaa kulttuuriperintöä ja luonnon monimuotoisuutta. Tutkimuksensa tutkijan on toteutettava niin, että siitä ei aiheudu riskejä, vahinkoja tai haittoja tutkittavana oleville henkilöille. Yleisten periaatteiden lisäksi tutkijan tulee noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön ohjeita tutkimuksessaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, s. 7.)

Tutkimukseen osallistuvalla tutkittavalla on oikeus vapaaehtoisuuteen, kieltäytymiseen ja tutkimuksen keskeyttämiseen. Tutkittavalle ei saa luoda tunnetta, että tutkimukseen osallistuminen olisi pakollista tai, että siitä kieltäytyminen tai sen keskeyttäminen johtaisi jonkinlaisiin seuraamuksiin. Hänellä on oikeus tietää tutkimuksen sisällöstä, henkilötietojen käsittelystä ja käytännön toteutuksesta sekä, mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa ja miten aineistoa käsitellään sekä säilytetään. Tutkijan tulee antaa tutkittavalle kattava ja totuudenmukainen kuva tutkimuksesta ja tutkimuksen tavoitteista. Tutkittavalla on myös oikeus tietää, jos tutkimukseen osallistumisesta voi koitua mahdollisia haittoja tai riskejä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2019, ss. 7–8.)

Ennen aineistonkeruuta tutkijan on selvitettävä aineiston käyttöoikeudet, käsittely ja säilyttäminen. Hänen tulee noudattaa salassapitoon, luottamuksellisuuteen ja vaitioloon liittyvät velvoitteet sekä näiden lisäksi voimassa olevan tietosuojalainsäädännön sisältö. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s. 14.)

Kyselyyn vastattiin anonyymisti, jolloin tutkijoiden on mahdotonta yhdistää vastauksia tiettyyn ihmiseen. Avoimissa vastauksissa eläkeläisellä itsellään oli mahdollisuus antaa henkilökohtaisia tietoja, jolloin hän teki itse päätöksen omasta anonymiteetistaan. Tällaiset henkilökohtaiset tiedot jäävät vain tutkijoiden tietoon, eikä niitä mainita tutkimuksessa. Tällaisessa tilanteessa voi olla kyse esimerkiksi tilaisuudesta saada oma mielipiteensä näkyviin, jolloin tutkijoiden on vedettävä selvä raja, ettei heille synny ylimääräistä painetta tällaisissa tilanteissa (Mäkinen, 2006, s. 114). Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista ja sen pystyi keskeyttämään missä kohtaa tahansa kyselyn aikana. Vastaamisen jälkeen tutkimuksesta vetäytyminen on

mahdotonta anonyymien vastauksien vuoksi, sillä tutkijan on mahdotonta yhdistää vastauksia tiettyyn vastaajaan.

Saatekirjettä ja siihen liitettävää tietosuojaselostetta tehdessä on hyvä ottaa huomioon muutamia asioita, joiden avulla pystytään rakentamaan luottamuksellisuus vastaajan kanssa. Pelkkä lupaus, siitä että aineistoa tullaan käsittelemään ja säilyttämään luottamuksellisesti ja tietoturvallisesti, ei riitä. Tutkijoiden on selitettävä, miten luottamus kokonaisuudessaan taataan koko tutkimuksen aikana vaiheesta vaiheeseen. Tutkijan on kerrottava, kenellä on pääsy vastauksiin ja miten vastauksien säilyttäminen tapahtuu. (Mäkinen, 2006, ss. 115–116.)

Aineistoa tullaan säilyttämään Turun yliopiston Taltio-verkkolevyllä. Turun yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta hoitaa aineiston säilyttämisen ja tuhoamisen. Aineisto tullaan tuhoamaan tietoturvallisesti marraskuussa vuonna 2030. Vain tutkijoilla on mahdollisuus lukea ja käsitellä aineistoa. Aineistoa ei tulla jakamaan kolmansille osapuolille, koska silloin ei voida taata luottamuksen säilymistä sekä kolmansien osapuolien huolellisuutta lukea ja käsitellä aineistoa (Mäkinen, 2006, s. 120).

7 Tulokset

7.1 Koulukäsityön koettu yhteys käsitöiden harrastamiseen

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten koulukäsityöt on koettu, miten koulukäsityöt ja -muistot ovat vaikuttaneet käsitöiden harrastamiseen sekä millaisia tunteita koulukäsityöt ja -muistot herättävät. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla halusimme selvittää mikä yhteys koulukäsitöillä on eläkeläisten käsitöiden harrastamiseen. Tässä aluvuossa tarkastelemme, miten eläkeläiset ovat kokeneet koulukäsityön vaikuttaneen heidän käsitöiden harrastamiseen ja miksi he kokevat niin.

Käsitöitä harrastavien eläkeläisten, jotka kokivat koulukäsitöiden vaikuttaneen heidän käsitöiden harrastamiseensa (n=15), vastauksissa korostuivat kokeilemisen ja tutustumisen mahdollisuus, koulussa saadut tiedot ja taidot sekä opettajan merkitys. Kokeilemisella ja tutustumisella tarkoitettiin sitä, että he saivat kokeilla muun muassa erilaisia käsityövälineitä, tutustua erilaisiin käsitöihin ja etsiä lisää tekniikoita. Tiedot ja taidot saatiin koulukäsityön tunneilta ja ne koettiin monipuolisiksi sekä innostaviksi.

Sai kokeilla/opetella neulan, saksien, virkkuukoukun, puukon, höylän ym. käsityökalujen käyttöä. ”Ns. naisten käsityövälineitä” heti eka luokalta lähtien. (Eläkeläinen 15)

Koulukäsityötunnit antoivat monipuolisen ja innostavan tiedon ja taidon käsitöihin. (Eläkeläinen 27)

Opettaja puolestaan mainittiin niin hyvässä kuin pahassa. Eläkeläiset, jotka harrastavat käsitöiden tekemistä kertoivat opettajan olleen hyvä, innostava tai ihana, kun taas käsitöitä harrastamaton eläkeläinen kertoi opettajien arvostelleen negatiivisesti. Opettajan arvostelun lisäksi eläkeläiset, jotka eivät harrastaneet käsitöitä ja kokivat koulukäsitöiden vaikuttaneen harrastamattomuuteen (n=2), kertoivat koulukäsityön olleen haastavaa ja innostamatonta.

(...) Käsityönopettajani oli kirkkoherran vaimo ja oikein mukava opettaja. (Eläkeläinen 20)

En ole käsistä kätevä. Virkkaus oli tee ja pura toimintaa. (...) Opettajat arvostelivat suureen ääneen. (Eläkeläinen 29)

Ei ollut innostavaa. (Eläkeläinen 28)

Käsitöitä harrastavien eläkeläisten, jotka eivät kokeneet koulukäsitöiden vaikuttaneen heidän käsitöidensä harrastamiseen (n=11), vastauksista korostui myöhempi innostus. Toiseksi eniten vastauksista korostuivat opettajan merkitys, opetuksen ja materiaalien maininta sekä kodin antama innostus. Käsitöitä harrastamattomien eläkeläisten, jotka eivät kokeneet koulukäsitöiden vaikuttaneen heidän harrastamattomuuteensa (n=4), vastauksista korostui vaikuttamattomuus.

Innostus syntyi vasta myöhemmin. (Eläkeläinen 23)

Sai tehdä vain juuri niin kuin opettaja oli suunnitellut värejä myöten. Huonot ja vähät materiaalit. (Eläkeläinen 11)

Käsityöt tulivat elämäni kodin ja mummuloiden kautta. (Eläkeläinen 7)

En ole koskaan ollut erityisen innostunut käsitöistä. (...) (Eläkeläinen 31)

Eläkeläiset, jotka eivät osanneet sanoa vaikutuksesta (n=5), mainitsivat vastauksissaan ammatin, ainaisen innostuksen ja äidin opetuksen. Kaikki nämä vastaajat kertoivat harrastavansa käsitöitä.

(...) Ainakaan koulun käsityötunnit eivät tuhonneet luottamustani siihen, että pystyn tekemään ammattilaisena töitä käsillä saati harrastamaan käsitöitä. (Eläkeläinen 4)

Olen tehnyt käsitöitä jo ennen varsinaista koulun alkua ja ollut aina niin innoissani! (Eläkeläinen 6)

(...) Äitini on opettanut minut neulomaan ja virkkaamaan. (Eläkeläinen 12)

Kokonaisuudessaan koulukäsityön koettu yhteys käsitöiden harrastamiseen muotoutui monella eri tavalla ja näyttäytyy erityisesti kokeilemisen ja tutustumisen mahdollisuutena, koulusta saatuina tietoina ja taitoina sekä opettajan merkityksen kautta. Myönteiset kokemukset liittyivät käsitöiden harrastamiseen, kun taas kielteiset kokemukset liittyivät harrastamattomuuteen. Toisaalta osalla eläkeläisistä käsitöiden harrastaminen syntyi vasta myöhemmin tai kodin innostamana.

7.2 Muistoja koulukäsitöistä

Toisen tutkimuskysymyksen avulla halusimme selvittää millaisia muistoja koulukäsityöt tuovat esille eläkeläisillä. Tässä alaluvussa tarkastelemme muistoja töiden, tekniikoiden, tuntien ja opettajien osalta sekä koetaanko muistot positiivisina, negatiivisina vai neutraaleina.

Vastauksista ilmeni monenlaisia muistoja töistä. Monelle oli jäänyt mieleen mollamaijan, pannulapun, villasukkien tai pehmolelun tekeminen. Yleisesti enemmän muistoja töistä oli tekstiilityön puolelta ja vähemmän muistoja oli teknisen työn puolelta. Teknisen työn muistoja töistä olivat muun muassa nojatuoli, linnunpönttö sekä kalan suomustin.

(...) Alakoulussa teimme räsynuken, omani on valko-keltaruutuista kangasta ja sillä on vihreät hiukset ja ommellut silmät ja suu. (...)
(Eläkeläinen 10)

Tein pannulapun – eräät teki pipon – pannulappu oli tavoite. (Eläkeläinen 36)

(...) Myös isänpäivälahjaksi tekemäni kalan suomustin oli isälleni mieluinen, koska oli hyötyesinekin ei vain leikkikalua. (Eläkeläinen 35)

Tekniikoista virkkaus oli mainittu useimmiten, muun muassa pannulappu ja pehmolelut oli tehty virkkaamalla. Toiseksi vastauksista ilmeni ompelukoneella ompelemisen opettelu. Teknisen työn tekniikoista oli vain sorvaaminen mainittu. Muutaman eläkeläisen vastauksista näkyi myös murre, sillä he olivat neulomisen sijaan vastanneet tekniikaksi kutomisen. Tekniikoita kuvailtiin haastaviksi ja aikamoiseksi puurtamiseksi, mutta myös mukaviksi ja kivoiksi.

(...) Muistan virkanneeni mustan kissan, jonka nimesin "Musta rassavillius". (...) (Eläkeläinen 12)

Sukan kutominen. (Eläkeläinen 13)

Onnettomat virkkausyritykset. (...) (Eläkeläinen 3)

Tunneista eläkeläiset kertoivat niiden olleen vapaita, leppoisia ja mukavia "luppotunteja". Eläkeläisten muistot käsityön opettajista olivat vaihtelevia. Osa eläkeläisistä kertoi opettajan olleen mukava ja innostava, kun taas toisille oli jäänyt mieleen kiukkuinen ja vaativa opettaja. Muistoja oli myös siitä, että opettaja oli tunneilla paljon auttanut oppilaita töissä.

Ei kotiläksyjä luppotunteja. (Eläkeläinen 18)

Kansakoulun ensimmäisellä luokalla opettajani opetti kutomisen taidot hyvin: jos ei heti onnistunut, hän otti oppilaan syliin ja opetti kädestä pitäen asian (...) (Eläkeläinen 27)

Vanha, kiukkuinen opettaja, joka ei todnäk enää jaksanut lapsia, eikä myöskään enää välittänyt opettaa, kannustamisesta puhumattakaan. (Eläkeläinen 22)

(...) Opettaja tuli selvittämään sotkuja ja nauroimme yhdessä koko touhulle. (Eläkeläinen 31)

Monelle eläkeläiselle koulukäsityön muisto oli positiivinen (n=21). Positiivisissa vastauksissa mainittiin tehty työ, sen vieminen kotiin ja tuntien leppoisa tunnelma. Negatiiviset ja neutraalit muistot jakautuivat tasan, niin että molemmissa oli saman verran vastaajia (n=8). Negatiivisissa ja neutraaleissa muistoissa oli myös paljon yhtäläisyyksiä. Negatiivisista muistoista ilmeni vaikea työ sekä kiukkuinen opettaja. Neutraaleissa muistoissa korostettiin töiden vaikeutta.

Mukavia töitä oli. (Eläkeläinen 28)

(...) Käsityötunneilla oli leppoisa ja vapaa tunnelma. (...) (Eläkeläinen 17)

Tiukka opettaja tekstiilityössä. Vaativa. (Eläkeläinen 37)

Muistoja eläkeläisillä oli monenlaisia. Lähes kaikki olivat kirjoittaneet muistoon jonkin tehdyn työn, esimerkiksi mollamaijan tai pannunalusen. Noin puolet olivat maininneet jonkun tekniikan millä työtä oli tehty, esimerkiksi virkkaamisen. Vastauksissa oli enemmän edustettuna tekstiilityön puoli, vain muutama oli maininnut jonkin muiston teknisen työn puolelta. Muistot tunteista olivat mukavia ja leppoisia, kun taas muistot opettajista vaihtelivat. Osa muisteli opettajan olleen mukava ja innostava, kun taas osalle oli jäänyt mieleen vaativa tai kiukkuinen opettaja. Yli puolet eläkeläisistä kertoivat koulukäsityön muiston olleen positiivinen.

7.3 Koulukäsityöt tunteiden herättäjinä

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla halusimme selvittää millaisia tunteita koulukäsityöt herättävät eläkeläisillä. Tässä alaluvussa tarkastelemme eläkeläisten kertomia positiivisia, negatiivisia ja neutraaleja tunteita.

Edellisessä alaluvussa tarkastelimme eläkeläisten muistoja koulukäsityöistä. Seuraavaksi tarkastelemme, millaisia tunteita nämä muistot toivat esille. Suurin osa eläkeläisistä koki, että koulukäsityöiden muisteleminen tuomat tunteet olivat yleisesti enemmän positiivisia (n=26) ja siksi monen vastaukset olivat positiivisia.

Aika hyviä muistoja, onnistumisen tunteita, vaikka laatu ei ollut paras mahdollinen. (...) (Eläkeläinen 4)

Mukavia ei niin kovia suorituspaineita. (Eläkeläinen 18)

Käsillä tekeminen tuo iloa, kauneutta ja voi itse valmistaa hyödyllisiä tavaroita ja esineitä. (Eläkeläinen 25)

Muutamalla eläkeläisellä (n=6) koulukäsitöiden muisteleminen toi negatiivisia tunteita esille. Negatiivisia tunteita toivat esille muistot opettajan epäpätevyydestä sekä keskeneräiset työt.

Kiukkua koska ei voinut neuvoa kunnolla eli tehdä omaa työtään opettaa. Ja käsityötunnit teki minut surulliseksi vaikka olisin tykännyt käsitöiden tekemisestä. (Eläkeläinen 14)

Sain tehtyä yhden tumpun ja siitäkin jäi peukalo tekemättä. Keskeneräiseksi jäi. (Eläkeläinen 26)

No, sama meno eli tunne että en osaa käsillä tehdä on kulkenut läpi elämän. Ikäviä siis. (Eläkeläinen 29)

Pienelle osalle eläkeläisistä ei tunteita ollut suuntaan tai toiseen eli muistojen tuomat tunteet olivat neutraaleita (n=5). Vastauksissa kuitenkin neutraalia tunnetta sävytti positiivisuus.

Tehtiin, koska kaikki muutkin ovat edellisinä vuosina tehneet. Ei kait sitä muuta osannut edes odottaa/vaatia/kysyä. Pikkuliinat ovat äidillä edelleen käytössä. Ja ruokaliina tallessa. Eli mukavia tunteita. (Eläkeläinen 11)

Ei enää erityisesti mitään. Kun homma alkoi sujua, oli ihan mukavaa. (Eläkeläinen 24)

Eläkeläisillä koulukäsitöiden muisteleminen nosti pintaan erilaisia tunteita ja monelle eläkeläiselle päällimmäiseksi tunteeksi ilmeni positiivisuus. Positiivisuus näkyi onnistumisen tunteena, ilona sekä kauneutena. Negatiiviset tunteet puolestaan olivat hyvinkin vahvoja. Vastauksissa oli selkeästi ilmaistu turhautumista ja kiukkua. Neutraaleita vastauksia oli muutama. Neutraalin tunteen vastauksissa oli kuitenkin myös hieman positiivisuutta mukana.

7.4 Tulosten yhteenveto

Tässä alaluvussa tulemme esittämään tutkimuksen keskeiset tulokset analysoidun aineiston pohjalta. Esitämme keskeisimmät tulokset tiivistetysti tutkimuskysymysten mukaisesti, ja niiden avulla pyrimme vastaamaan tutkimuksen tavoitteisiin.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen ("Mikä yhteys koulukäsitöillä on eläkeläisten käsitöiden harrastamiseen?") osalta tulokset osoittivat, että eläkeläiset kokivat koulukäsitöiden vaikuttaneen heidän käsitöiden harrastamiseensa (n=17). Tämä näkyi varsinkin eläkeläisten kohdalla, jotka harrastavat käsitöiden tekemistä (n=15). Heidän vastauksissaan korostuivat kokeilemisen ja tutustumisen mahdollisuus, koulussa saadut tiedot ja taidot sekä opettajan merkitys. Kokeilemisen ja tutustumisen mahdollisuuksina eläkeläiset mainitsivat erilaisten käsityövälineiden, kuten neulan, saksien, virkkuukoukun, puukon ja höylän kokeilun. Koulussa saadut tiedot ja taidot mainittiin monipuolisina ja innostavina. Opettajan merkityksessä korostuivat opettajan olleen hyvä, innostava ja ihana. Käsitöitä harrastavien eläkeläisten kohdalla koettu yhteys näkyi vastauksissa todella positiivisessa valossa.

Toisen tutkimuskysymyksen ("Millaisia muistoja koulukäsityöt tuovat esille eläkeläisillä?") osalta havaitsimme, että eläkeläisillä oli enemmän muistoja tekstiilityöstä kuin teknisestä työstä. Varsinkin erilaiset työt, kuten mollamaija, pannulappu, villasukat ja pehmolelut olivat jääneet heille parhaiten mieleen. Tehtyjen töiden lisäksi oli mainittu käsityötekniikoita, joista parhaiten eläkeläisten mieleen oli jäänyt virkkaaminen. Yleisesti ottaen muistot koulukäsitöistä olivat positiivisia (n=21), ja niissä korostuivat tunneilla tehdyt työt sekä sen vieminen kotiin.

Kolmannen tutkimuskysymyksen ("Millaisia tunteita koulukäsityöt herättävät eläkeläisille?") osalta tulokset viittasivat siihen, että muistot herättivät eläkeläisillä positiivisia tunteita (n=26). Positiiviset tunteet näkyivät hyvinä muistoina koulukäsitöistä, onnistumisen tunteina ja käsillä tekemisen luoman ilon sekä kauneuden kautta. Muutamalle eläkeläiselle ei herännyt tunteita suuntaan tai toiseen omista muistoistaan (n=5). Kuitenkin näitä muistoja sävytti loppujen lopuksi positiivinen tunne.

Kokonaisuudessaan tulokset osoittivat, että eläkeläiset kokivat yhteyden koulukäsitöiden ja käsitöiden harrastamisen välillä. Koettu yhteys näkyi heidän

käsitöiden harrastamisessaan. Muistoja eläkeläisillä oli enemmän tekstiilityön puolelta, joka näkyi tehtyjen töiden kautta positiivisessa valossa. Positiivisuus näkyi myös eläkeläisten koulukäsitöiden muistelemisen herättämissä tunteissa, joissa he myös korostivat tunneilla tehtyjä käsitöitä.

8 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yli 50-vuotiaiden eläkeläisten kokemuksia koulukäsitöistä, koulukäsitöiden ja -muistojen vaikutuksesta käsitöiden harrastamiseen sekä niiden herättämistä tunteista. Tutkimuksen avulla pyrittiin ymmärtämään, millaisia merkityksiä eläkeläiset liittivät koulukäsitöihin, -muistoihin ja niiden herättämiin tunteisiin sekä millaisena nämä merkitykset näyttäytyivät heidän kokemuksiansa perusteella. Kyselyyn vastasi yhteensä 37 eläkeläistä, joista naisia oli 32 ja miehiä 6. Suurin osa eläkeläisistä kertoi harrastavansa käsitöiden tekemistä (n=31).

Ensimmäinen tutkimuskysymys tarkasteli koulukäsityön koettua yhteyttä eläkeläisten käsitöiden harrastamiseen. Tulokset osoittivat, että kokemukset koulukäsityön yhteydestä käsitöiden harrastamiseen muotoutuivat monella eri tapaa. Kokemusten tarkastelu toi hyvin esille sen, miten koulukäsityötunnit olivat vaikuttaneet niiden muodostumiseen, ja miten niiden vaikutus näkyi vielä vuosienkin jälkeen. Nämä tulokset viittaavat myös siihen, että eläkeläisten kokemukset rakentuivat yksilöllisiin kokemuksiin ja oppimisympäristöön liittyviin tekijöihin. Tulokset ovat hyvin linjassa Marjanen ym. (2018) tutkimuksen kanssa, sillä kokemukset eivät pelkästään olleet yksilöllisiä, vaan niissä näkyi hyvin opetuksen ja kyseisen aikakauden muutoksien vaikutus.

Toinen tutkimuskysymys keskittyi koulukäsitöihin liittyviin muistoihin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että eläkeläisillä oli monenlaisia muistoja koulukäsitöistä. Päälimmäisenä monelle oli jäänyt mieleen tehdyt työt sekä töiden ja muistojen positiivisuus. Nämä tulokset osoittavat, että muistot kulkevat hyvin linjassa eläkeläisten aikakauden mukaisen opetussuunnitelman mukaan. Myös aikaisemman tutkimuksen tuloksissa on todettu opetussuunnitelman vaikuttaneen koulukäsityön muistoihin (Marjanen ym., 2018).

Eniten vastaajia oli 60–70-vuotiaiden ikähaarukassa. He olivat siis käyneet enimmäkseen 50-luvun opetussuunnitelman mukaista kansakoulua. Tuolloin opetussuunnitelma keskittyi oppilaan omatoimisuuteen, ahkeruuteen ja arkielämän taitojen opetteluun (Marjanen ym., 2018, s. 3; Mommo ym., 2023, s. 46; Marjanen,

2012, s. 3). Muistoissa eläkeläiset kertoivatkin koulukäsityötuntien tuoneen innostavat sekä monipuoliset tiedot ja taidot käsitöihin.

Kolmas tutkimuskysymys tarkasteli koulukäsitöiden tuomia tunteita eläkeläisillä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että suurimmalle osalle eläkeläisistä koulukäsityöt olivat tuoneet positiivisia tunteita. Positiiviset tunteet näkyivät varsinkin niillä eläkeläisillä, jotka harrastivat edelleen käsitöiden tekemistä. Näin ollen voidaan olettaa, että onnistumisen ja ilon tunne on kannatellut käsityötaidon ylläpitämistä vuosien ajan. Tämä oletus menee linjassa Adams-Princen & Morsen (2018) tutkimuksen kanssa. Heidän tutkimuksensa tulokset osoittivat sen, että pitkän aikavälin harrastamisella nähtiin myönteisiä vaikutuksia. Kun taas negatiiviset tunteet, varsinkin opettajan epäpätevyyteen ja epäonnistumisen tunteeseen liittyen, ovat vaikuttaneet siihen, että käsitöiden harrastaminen on aloitettu vasta myöhemmällä iällä. Nämä negatiiviset tunteet olivat vaikuttaneet myös siihen, ettei käsitöiden harrastamista ollut aloitettu ollenkaan.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tulokset korostavat kokemuksen merkitystä sekä niihin liittyviä muistoja ja positiivisia tunteita. Kokemusten ja niihin liittyvien muistojen voidaan olettaa vaikuttaneen siihen, miten eläkeläiset kokevat nykyään käsitöiden tekemisen harrastuksena. Voidaan myös olettaa, että oppimisympäristöön liittyvillä tekijöillä on ollut tärkeä rooli kokemuksien ja muistojen muodostumiselle.

9 Pohdinta

9.1 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

Tuloksien luotettavuutta voidaan arvioida aineiston koon, keruutavan sekä osallistujien valinnan mukaan. Tutkimuksemme aineiston koko oli suhteellisen pieni ($n=37$), kuten yleisesti opinnäytetöissä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98). Pohdimme, oliko aineiston koko riittävä. Tulimme kuitenkin tulokseen, että aineisto oli riittävä meidän tutkimuksemme kannalta, koska kyselyssä oli useita avoimia kysymyksiä. Jälkikäteen ajateltuna, isompi aineisto olisi ollut kattavampi ja mahdollisesti siten parempi.

Aineiston keruutapana toimi kysely. Kyselyä jaettiin sosiaalisessa mediassa Facebookin välityksellä. Sosiaalisen median välityksellä jaettavan kyselyn saa helposti leviämään laajalle alueelle, jolloin kysely tavoittaa useampia henkilöitä. Tällaisella tavalla jaetussa kyselyssä emme kuitenkaan voi taata, että vain valitsemamme kohderyhmään kuuluvat henkilöt vastaisivat kyselyyn, vaan kyselyyn voi vastata kuka tahansa (Valli & Perkkilä, 2018, s. 120). Tällöin tutkimuksen aineisto ei välttämättä ole täysin luotettava.

Aineiston kohderyhmäksi valitsimme eläkeläiset. Rajasimme eläkeläisten iän yli 50-vuotiaisiin, jolloin heidän kouluajoistansa on jo kulunut sen verran aikaa, että muisteleminen voisi tuoda uusia näkökulmia käsitöiden harrastamisen tai harrastamattomuuden syyksi. Eläkeläisten kouluajat ovat kuitenkin sen verran kaukana, että jotkut muistot ovat voineet jo hämärtyä tai fakta ja fiktio sekoittua ajan saatossa (Kokko, 2007, s. 38). Siksi emme voi olla täysin varmoja, että aineistossa kerrotut muistot ovat luotettavia.

Tämän tutkimuksen heikkouksia olivat pieni otanta sekä rajattu kohdejoukko. Niin kuin aiemmassa kappaleessa mainittiin, tutkimuksemme aineisto oli suhteellisen pieni. Se rajaa esimerkiksi yleistettävydestä jonkin verran pois. Yleistettävydessä tulee myös vastaan rajatun kohdejoukon heikkous. Rajattu kohdejoukko näkyy myös suoraan pienessä otannassa, koska mahdollisia vastaajia ei ehkä olla saavutettu niin paljon. Tämän tutkimuksen vastauksia ja tuloksia ei voida yleistää kaikkiin eläkeläisiin tutkimusaineiston koon takia. Tutkimusta ei voida myöskään yleistää maakuntarajojen yli, koska suurin osa vastaajista oli Satakunnasta. Tuloksia ei voida

yleistää myöskään sukupuolen mukaan, koska mieshenkilöiden vastauksia suhteessa naishenkilöiden vastauksien määrään oli huomattavasti vähemmän.

9.2 Tuloksien pohdintaa ja jatkotutkimusaiheita

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että eläkeläiset toivat esille erilaisia kokemuksia, muistoja ja tunteita. Varsinkinkin kokemukset näyttäytyivät merkityksellisinä nykypäivän käsitöiden harrastamisintoon. Tähän vaikuttivat suuresti oppimisympäristöön liittyvät tekijät. Muistoista moni eläkeläinen kertoi jonkinlaisen työn, joka tukee heidän kouluaikinsa opetussuunnitelmaa.

Muistojen herättämien tunteiden osalta tulokset viittasivat siihen, että positiiviset tunteet kulkevat käsi kädessä kokemusten ja muiston kanssa. Kun kokemus ja muisto olivat positiivissävytteisiä, herättivät ne eläkeläisissä positiivisia tunteita. Positiiviset tunteet ovat siis yhteydessä kokemuksen kanssa käsitöiden harrastamiseen.

Kokemusten, muistojen ja tunteiden käsi kädessä kulkeminen on tärkeä havainto. Tämän havainnon perusteella voidaan tarkastella tarkemmin niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat oppimisympäristöön ja -ympäristössä.

Tutkimuksestamme ilmeni muutamia jatkotutkimusaiheita. Tämän tutkimuksen voisi toteuttaa suuremmalla aineistolla, jolloin tulokset olisivat helpommin yleistettäviä. Tutkimuksen voisi myös toteuttaa eri ikäryhmillä. Mielenkiintoista olisi selvittää esimerkiksi millaisia vastauksia saisi juuri peruskoulunsa päättäneiltä henkilöiltä.

Tutkimukseemme vastasi vain kuusi miestä, jolloin yhtenä jatkotutkimusideana voitaisiin toteuttaa tämä sama tutkimus siten, että tavoitettaisiin enemmän miehiä vastaajiksi. Vastaajina voisi olla esimerkiksi puolet naisia ja puolet miehiä, jolloin vastauksia olisi helpompi yleistää ja vertailla keskenään.

Tunteisiin liittyvissä vastauksissa huomasimme, että tunteet ovat vaikea aihe käsitellä. Joko niistä ei haluta puhua tai kirjoittaa, tai sitten ei vain tiedetä, mitkä asiat ja tuntemukset kuuluvat tunteiden piiriin. Ylipäätään tunteista ei ole tehty kovin paljon tutkimuksia Suomessa, ainakaan käsitöiden osalta. Jatkossa voisi siis olla mielenkiintoista syventyä tarkemmin tunteiden ja käsitöiden maailmaan, ja siihen,

miten ne yhdistyvät toisiinsa. Tämänkaltainen tutkimus olisi myös parempi toteuttaa haastatteluna kuin kyselynä.

Lähteet

- Adams-Prince, C. & Morse, L. (2018). Crafts as serious hobbies: Impact and benefits in later life. *Craft Research*, 9(1), 98–102. https://doi.org/10.1386/crre.9.1.93_1
- Adolphs, R. (2017). How should neuroscience study emotions? by distinguishing emotion states, concepts, and experiences. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 12(1), 24–31. <https://doi.org/10.1093/scan/nsw153>
- Arola, P. (2015). Vuosisadan koulumuistot keruukohteena. *Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran vuosikirja*, 53, 1–15. Saatavilla 8.2.2025 <https://journal.fi/koulujamenneisyys/article/view/99869/57477>
- Brooks, L., Ngan Ta, K.-H., Townsend, A. F. & Backman, C. L. (2019). “I just love it”: Avid knitters describe health and well-being through occupation. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 86(2), 114–124. <https://doi-org.ezproxy.uef.fi:2443/10.1177/0008417419831401>
- Craik, F. & Jacoby, L. (2023). *Muisti*. Terra Cognita.
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. (2022). Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*, 34(4), 215–225. Saatavilla 2.5.2025 <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128987/78028>
- Fancourt, D., Garnett, C., Spiro, N., West, R. & Müllensiefen, D. (2019). How do artistic creative activities regulate our emotions? Validation of the emotion regulation strategies for artistic creative activities scale (ERS-ACA). *PLoS ONE*, 14(2), 1–22. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0211362>
- Hari, R. (17.11.2011). *Käsillä tekemisen voima* [video]. TEDx Talks. Youtube. Saatavilla 27.3.2025 <https://www.youtube.com/watch?v=CYUlhong4pQ>
- Heikkilä, V., Uusiautti, S. & Määttä, K. (2012). Teacher Students’ School Memories as a Part of the Development of Their Professional Identity. *Journal of Studies in Education*, 2(2), 215–229. Saatavilla 28.3.2025 <https://www.macrothink.org/journal/index.php/jse/article/view/1580/1406>
- Hohenthal-Antin, L. (2009). *Muistot näkyviksi: muistelutyön menetelmiä ja merkityksiä*. PS-kustannus.
- Huhtinen, A-M. & Tuominen, J. (2020). Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa Puusa, A., & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 296–307). Gaudeamus.

- Hutchinson, S., LeBlanc, A. & Booth, R. (2006). More than "Just Having Fun": Reconsidering the Role of Enjoyment in Therapeutic Recreation Practice. *Therapeutic Recreation Journal*, 40(4), 220–240. Saatavilla 27.3.2025 <https://www.proquest.com/docview/218620214?parentSessionId=DO71ETGSrzQFHqPPL2UWqa4r5NKPWHZ6%2FH3rUIUs4EQ%3D&pg-origsite=primo&accountid=14774&sourcetype=Scholarly%20Journals>
- Huotilainen, M. & Peltonen, L. (2020). *Uuden ajan muistikirja*. Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Huotilainen, M., Rankanen, M., Groth, C., Seitamaa-Hakkarainen, P. & Mäkelä, M. (2018). Why our brains love arts and crafts: Implications of creative practices on psychophysical well-being. *FormAkademisk – Forskningstidsskrift for Design Og Designdidaktikk*, 11(2), 1–18. <https://doi.org/10.7577/formakademisk.1908>
- Joseph, D. & Southcott, J. (2013). Crafts and successful ageing: The Découpage Guild Australia. *Craft Research*, 4(2), 203–222. https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1386/crre.4.2.203_1
- Juujärvi, P. & Nummenmaa, L. (2004). Emootiot, emotion säätely ja hyvinvointi. *Psykologia*, 39(1), 59–66. Saatavilla 27.3.2025 https://emotion.utu.fi/wp-content/uploads/2016/11/juujarvi_nummenmaa_saately_Psykologia_04.pdf
- Juuti, P. & Puusa, A. (2020) Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, A., & Juuti, P. (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (ss. 9–19). Gaudeamus.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. (2004). *Tutkimustyön metodeista*. Opinpajan kirja.
- Kokko, S. (2007). *Käsityöt tyttöjen kasvatuksessa naisiksi*. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, 118. Saatavilla 27.3.2025 <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/2c0d2cfc-2c8e-4b22-934a-cbbe3a015f68/content>
- Korkeila, J. (2017). Terve mieli terveissä aivoissa. *Duodecim*, 133(2), 209–214. Saatavilla 27.3.2025 <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo13528.pdf>
- Korteniemi, J. & Nurminen, L. (2024). *Käsityön aineenopettajaopiskelijoiden ja eläkeläisten käsitöiden tekeminen vapaa-ajan toimintana*. Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024061753772>
- Koskihaara, N., Mäki, M. & Schwartz, E. (2018). Sinnikkään ja itsenäisen koululaisen muotokuva – koulukulttuurin ja koulunkäynnin muutoksia yhden suvun

- muisteluaineiston valossa. *Kasvatus & Aika*, 12(4), 54–75.
<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/76615>
- Marjanen, P. (2012). *Koulukäsityö vuosina 1866–2003. Kodin hyvinvointiin kasvattavista tavoitteista kohti elämänhallinnan taitoja*. Turun yliopisto.
 Saatavilla 11.6.2025
<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/83445/AnnalesC344Marjanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Marjanen, P., Lindfors, E. & Ketola, S. (2018). School Craft in Memories of Three Generations. *Techne serien – Forskning i slöjdpedagogik och slöjdvetenskap*, 25(1), 1–16. Saatavilla 7.2.2025
<https://journals.oslomet.no/techneA/article/view/2163/2772>
- Markkola, P. (2021). Seniorit asiantuntijakertojina. *Gerontologia*, 35(4), 421–422.
<https://doi.org/10.23989/gerontologia.111002>
- Mason, R. (2005). The Meaning and Value of Home-Based Craft. *The International Journal of Art & Design Education*, 24(3), 261–268.
<https://doi.org/10.1111/j.1476-8070.2005.00449.x>
- Meadows, J. L., Shah, S., Burg, M. M., Pfau, S. & Soufer, R. (2020). Cardiovascular imaging of biology and emotion: Considerations toward a new paradigm. *Circulation: Cardiovascular Imaging*, 13(8), e011054.
<https://doi.org/10.1161/CIRCIMAGING.120.011054>
- Mlodinow, L. (2023). *Kuinka tunteet muokkaavat ajatteluamme*. Tuuma.
- Mommo, S., Rönkkö, M.-L. & Kouhia, A. (2023). Materiaalisuuden murroksia käsityön oppiaineen kehityksessä: Katsaus monimateriaalisen käsityön opetuksen toimintakenttiin. *Kulttuurintutkimus*, 40(3), 45–64. Saatavilla 8.2.2025
<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/1c99731b-98b1-4bc3-8592-adb6d557001f/content>
- Myllys, R. (2021). Käsityön tekeminen suomalaisten naisten elämässä 2000-luvulla. Teoksessa Hako, K., Myllys, R., Paasonen, H., & Pietiläinen, T. (toim.) *Kudelma – käsityösuhteita* (ss. 17–32). Heinolan kaupunginmuseo.
- Mäkelä, H. (2024). *Uskalla tuntea*. Kirjapaja.
- Mäkinen, O. (2006). *Tutkimusetiikan ABC*. Tammi.
- Nummenmaa, L. (2019). *Tunnekartasto: Kuinka tunteet tekevät meistä ihmisiä*. Tammi.

- Nykänen, I. (2014). *Käsitöiden tekeminen vapaa-ajalla*. Helsingin yliopisto. Saatavilla 11.6.2025 <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/fa942a44-fc47-4afd-83b3-900c9d42e0a7/content>
- Ojala, M., Karppinen, S. & Syrjäläinen, E. (2018). Towards making sense of self through emotional experiences in craft-art. *Craft Research*, 9(2), 201–227. https://doi.org/10.1386/crre.9.2.201_1
- Paasonen, H. (2021). Mitä käsityö muistaa? Muistitietotutkimus ja muistelutyö Kudottu elämä -hankkeessa. Teoksessa Hako, K., Mylly, R., Paasonen, H., & Pietiläinen, T. (toim.) *Kudelman – käsityösuhteita* (ss. 67–97). Heinolan kaupunginmuseo.
- Pöllänen, S. (2015). Crafts as Leisure-based Coping: Craft Makers' Descriptions of their Stress-reducing Activity. *Occupational Therapy in Mental Health*, 31(2), 83–100. <https://doi.org/10.1080/0164212X.2015.1024377>
- Pöllänen, S. (2015). Elements of Crafts that Enhance Well-Being: Textile Craft Makers' Descriptions of Their Leisure Activity. *Journal of Leisure Research*, 47(1), 58–78. <https://doi.org/10.1080/00222216.2015.11950351>
- Rawlings, A. M., Niemivirta, M., Korhonen, J., Lindskog, M., Tuominen, H. & Mononen, R. (2023). Achievement emotions and arithmetic fluency – Development and parallel processes during the early school years. *Learning and Instruction*, 86, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2023.101776>
- Rothenberg, J. (1994). Memories of schooling. *Teaching & Teacher Education*, 10(4), 369–379. [https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1016/0742-051X\(94\)90019-1](https://doi-org.ezproxy.utu.fi:2443/10.1016/0742-051X(94)90019-1)
- Rönkkö, M.-L. (2011). *Käsityön monet merkitykset. Opettajankoulutuksen opiskelijoiden käsityölle antamat merkitykset ja niiden huomioon ottaminen käsityön opetuksessa*. Turun yliopisto. Saatavilla 28.3.2025 <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/70770/AnnalesC317Ronkko.pdf?seque>
- Rönkkö, M.-L. & Yliverronen, V. (2024). Examining the Views of Student Teachers on the Meaning of Crafting. *Research in Arts and Education*, 2024(3), 108–121. <https://doi.org/10.54916/rae.132054>
- Seitamaa-Hakkarainen, P., Laamanen, T.-K., Viitala, J. & Mäkelä, M. (2013). Materiality and Emotions in Making. *Techne Series A*, 20(3), 5–19. Saatavilla 11.6.2025 <https://journals.oslomet.no/techneA/article/view/702>

- Siiskonen, S. (2022). "Mä nautin siitä mitä saa käsillä aikaan.": Aikuisen ompeluharrastajan käsityöidentiteetti. Helsingin yliopisto. Saatavilla 11.6.2025 <http://hdl.handle.net/10138/345691>
- Simonton, K. L. & Layne, T. E. (2023). Investigating middle school students' physical education emotions, emotional antecedents, self-Esteem, and intentions for physical activity. *Journal of Teaching in Physical Education*, 42(4), 757–766. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2022-0193>
- Skagersten-Ström, E. (2024). Ihan itse tein! Koulun käsityötunneilla on tehty viimeisten 70 vuoden aikana kaikkea voirasioista kokonaiseen pukuihin. *Yle* 20.12.2024. Saatavilla 7.2.2025 <https://yle.fi/aihe/a/20-10008119>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (Uudistettu laitos). Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019*. Saatavilla 3.5.2025 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. *Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023*. Saatavilla 3.5.2025 https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2024). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Saatavilla 3.5.2025 <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>
- Työeläke.fi. (2025). *Eläkkeet eri elämän tilanteissa*. Saatavilla 11.10.2025 <https://www.tyoelake.fi/elakkeet-eri-elamantilanteissa/>
- Tähtinen, J. & Vitie, P. (2015). Elämäkerta ja –muistitietotutkimuksesta uusia avauksia kasvatuksen historialle. *Suomen kasvatuksen ja koulutuksen historian seuran vuosikirja*, 53, 16–45. Saatavilla 8.2.2025 <https://journal.fi/koulujamenneisyys/article/view/99870/57478>
- Valli, R. (2018). Aineistonkeruu kyselylomakkeella. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (ss. 92–116). PS-kustannus.
- Valli, R. & Perkkilä, P. (2018). Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*.

1, *Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle* (ss. 117–128). PS-kustannus.

Vehkalahti, K. (2014). *Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät*. Finn Lectura.

Vieno, J. & Virstajärvi, K. (2024). *”Ei ole niin tärkeää, mitä teet vaan tärkeintä on se, mitä se tekeminen tekee sinulle.”: Suomalaisten mieskäsityöharrastajien kokemuksia käsitöiden tekemisen yhteydestä hyvinvointiin*. Turun yliopisto.

Saatavilla 11.6.2025 <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024041718654>

Von Scheve, C. (2017). Affekteista, emootioista ja tunteista. *Tieteessä tapahtuu*, 35(2), 40–41. Saatavilla 8.2.2025 <https://journal.fi/tt/article/view/61919>

Vähälä, E. (2003). *Luovan käsityöprosessin yhteydet psyykkiseen hyvinvointiin*. Joensuun yliopisto.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Kutsu pro gradu -tutkielman kyselyyn

Hei Sinä yli 50-vuotias eläkeläinen!

Onko sinulla muistoja koulukäsitöistä, joita haluaisit jakaa muille? Jos vastasit ”kyllä”, niin olisimme iloisia, jos voisit vastata kyselyymme.

Olemme käsityön aineenopettajaopiskelijoita Turun yliopistosta Rauman kampukselta. Teemme pro gradu -tutkielmaamme eläkeläisten kokemuksista koulukäsitöiden yhteydestä käsitöiden harrastamiseen. Tavoitteenamme on selvittää, miten nämä kokemukset ovat yhteydessä eläkeläisten käsitöiden harrastamiseen sekä millaisia muistoja ja tunteita koulukäsityöt tuovat ilmi eläkeläisille.

Toteutamme aineiston keruun Webropol-kyselyllä, johon linkki löytyy tämän viestin lopusta. Kyselyyn vastaamiseen kuluu aikaa noin 20–30 minuuttia. Kyselylomake on auki 30.11.2025 asti.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja sen voi halutessaan keskeyttää milloin tahansa. Kyselyyn vastataan nimettömästi. Vastauksia tullaan säilyttämään Turun yliopiston Taltio-verkkolevyllä vuoden 2030 marraskuuhun asti, jonka jälkeen ne tuhotaan tietoturvallisesti. Turun yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta hoitaa aineiston säilyttämisen ja tuhoamisen.

Vastaamme mielellämme kysymyksiin tutkielmaan liittyen, joten ota rohkeasti vain yhteyttä meihin.

Tutkimustiedotteeseen tästä.

Tietosuojaselosteeseen tästä.

Tutkielman kyselyyn tästä.

Kiitos etukäteen vastauksistanne!

Linda Nurminen

Jenni Korteniemi

lhurm@utu.fi

jmakor@utu.fi

Liite 2. Tietosuojaseloste

Eläkeläisten muistoja koulukäsitöistä ja niiden yhteydestä käsityöharrastukseen -tutkimuksen tietosuojaseloste

Olet ottamassa osaa Turun yliopistossa järjestettävään tieteelliseen tutkimukseen. Tässä tietosuojaselosteessa kerrotaan, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa.

1. Rekisterinpitäjät

Tutkijat: Jenni Korteniemi & Linda Nurminen

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa:

Nimi: Jenni Korteniemi

Nimi: Linda Nurminen

Puh.: +358 44

Puh.: +358 40

E-mail: jmakor@utu.fi

E-mail: lnurm@utu.fi

2. Kuvaus tutkimuksesta ja henkilötietojen käsittelystä

Kyselyn avulla kerättävän aineiston tehtävä on selvittää eläkeläisten kokemuksia koulukäsityön yhteydestä käsitöiden harrastamiseen sekä millaisia muistoja ja tunteita eläkeläisillä herää koulukäsitöistä. Kerättyä aineistoa tullaan käyttämään pro gradu -tutkielman ja siihen mahdollisesti liittyvien julkaisujen tekemisessä (esim. blogiteksti, artikkeli jne.)

Tutkimuksessa kerätään vastauksia avoimilla ja suljetuilla kysymyksillä, joilla pyritään selvittämään koulukäsityön yhteyttä eläkeläisten käsityöharrastukseen. Kyselylomake lähetetään vastaajille sosiaalisen median kautta (Facebook).

Aineisto tullaan säilyttämään Turun yliopiston Taltio-verkkolevyllä. Vain tutkijoilla on mahdollisuus lukea ja käsitellä aineistoa. Aineistoa ei tulla jakamaan kolmansille osapuolille. Kysely on nimetön eikä siinä tulla keräämään henkilötietoja. Kyselyssä tullaan kuitenkin kysymään taustamuuttujia (sukupuoli, maakunta, ikä, eläkestatus). Taustamuuttujien avulla ei ole mahdollista tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

Rekisteriin talletetaan rekisteröidystä seuraavia tietoja:

Sukupuoli, maakunta, ikä, eläkestatus, koulukäsitöihin liittyvät muistot ja tunteet, sekä muut asiat, joita vastaajat haluavat meille kertoa.

Kyselylomakkeen vastaukset säilytetään Taltio-verkkolevyllä vuoden 2030 marraskuuhun asti, jonka jälkeen Turun yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta tuhoaa vastaukset.

3. Henkilöt, jotka osallistuvat henkilötietojen käsittelyyn

Tutkijat: Jenni Korteniemi & Linda Nurminen

4. Henkilötietojen käsittelyn kesto

Tutkimuksen kesto on maaliskuuhun 2026 asti. Tutkimuksen kysely toteutetaan syksyllä 2025. Rekisteriin tallennettuja tietoja tullaan säilyttämään vuoden 2030 marraskuuhun asti. Aineistoa ei tulla käyttämään muissa tutkimuksissa.

5. Henkilötietojen lainmukainen käsittelyperuste

Henkilötietojen käsittely perustuu tietosuojalain 6(1) artiklan alakohtaan:

yleistä etua koskeva tehtävä:

tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastolliset tarkoitukset

tieteellisten aineistojen tai kulttuuriperinnöllisten materiaalien arkistointi

rekisteröidyn suostumus

rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattaminen

rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettu etu

6. Tutkimusaineistoon sisältyvät henkilötiedot

Tutkimuksessa ei tulla käsittelemään suoria tunnistetietoja. Epäsuoria tunnistetietoja tutkimuksessa ovat sukupuoli, ikä, maakunta ja eläkestatus.

7. Erityiset henkilötietoryhmät (arkaluontoiset henkilötiedot)

Tutkimuksessa ei käsitellä erityisiä henkilötietoryhmiä.

8. Henkilötietojen keräämisen lähteet

Tutkimuksessa ei tulla keräämään suoria henkilötietoja. Epäsuoria henkilötietoja tulemme keräämään kyselyn avulla, jota jaetaan sosiaalisessa mediassa (Facebook).

9. Henkilötietojen suojatoimenpiteet

Tietojärjestelmissä käsiteltäviä tietoja suojataan seuraavilla tavoilla:

- käyttäjätunnus ja salasana
- käytön rekisteröinti/lokitus
- kulunvalvonta
- salaus/kryptaus
- kaksivaiheinen tunnistautuminen
- muu, mikä:

Manuaalista (esim. paperimuodossa tai muuten aineellisessa muodossa) olevaa aineistoa suojataan seuraavilla tavoilla: Säilytetään lukitussa kaapissa, joka sijaitsee tilassa, johon vain tutkijalla on pääsy.

Suorien tunnistetietojen käsittely:

- Aineisto kerätään ilman suoria tunnistetietoja
- Suorat tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa:
- Aineisto analysoidaan suorien tunnistetiedoin, koska:

10. Henkilötietojen siirtäminen ja jakaminen kolmansille osapuolille

Henkilötietoja ei siirretä rekisterinpitäjien ulkopuolelle.

11. Henkilötietojen siirtäminen EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Henkilötietoja ei siirretä Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

12. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Tutkimusaineisto poistetaan

Tutkimusaineisto säilytetään tämän tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioimista varten:

ilman suoria tunnistetietoja tunnistetiedoin

Tutkimusaineisto säilytetään myöhempää, yhteensopivaa tieteellistä tutkimusta varten tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisesti:

ilman suoria tunnistetietoja tunnistetiedoin

Tutkimusaineisto säilytetään Turun yliopiston Taltio-verkkolevyllä vuoden 2030 marraskuuhun asti, jonka jälkeen Turun yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta tuhoaa ne.

Tutkimusaineiston säilytys perustuu tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b ja e alakohtiin. Tutkimusaineiston uudesta tutkimuskäytöstä lähetetään tutkittaville uusi tietosuojaseloste, paitsi jos rekisterinpitäjä ei enää pysty tunnistamaan tutkittavia tutkimusaineistosta.

13. Rekisteröidyn oikeudet sekä niihin tehtävät poikkeamat

Lisätietoa tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksistasi antaa kohdassa 1 mainittu yhteyshenkilö.

Rekisteröidyn oikeudet

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyllä on oikeus:

- tarkistaa itseään koskevat tiedot (15 artikla)
- oikaista omia tietoja (16 artikla)
- poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi (17 artikla)
- rajoittaa omien tietojen käsittelyä (18 artikla)
- siirtää tiedot rekisterinpitäjältä toiselle (20 artikla)
- vastustaa tietojen käsittelyä (21 artikla)

- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi (22 artikla)

Rekisteröity ei kuitenkaan voi käyttää kaikkia oikeuksia kaikissa tilanteissa, riippuen esimerkiksi siitä, mikä on henkilötietojen käsittelyperuste.

Rekisteröidyn oikeuksiin tehtävät poikkeamat

Tietosuojalainsäädäntö mahdollistaa rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen silloin, kun henkilötietoja käsitellään tieteellisessä tutkimuksessa ja oikeuksien toteuttaminen estäisi tai vaikeuttaisi suuresti käsittelyn tarkoitusten saavuttamista. Tarve tehdä poikkeamia rekisteröityjen oikeuksiin arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Tämän tietosuojaselosteen tutkimuksessa on todennäköisesti tarpeen tehdä poikkeamia seuraaviin rekisteröityjen oikeuksiin:

- Oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot (15 artikla)
- Oikeus oikaista omia tietoja (16 artikla)
- Oikeus poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi (17 artikla)
- Oikeus rajoittaa omien tietojen käsittelyä (18 artikla)
- Oikeus vastustaa tietojen käsittelyä (21 artikla)

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista eikä rekisterinpitäjä pysty tunnistamaan rekisteröityä, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon, käsittelyn rajoittamiseen, ilmoitusvelvollisuuteen ja siirtämiseen ei sovelleta, ellei rekisteröity pysty antamaan luotettavan tunnistamisen mahdollistavia lisätietoja (11 artikla).

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetulle, jos koet, että henkilötietojasi on käsitelty soveltuvan tietosuojalainsäädännön vastaisesti.

Tietosuojavaltuutetun yhteystiedot:

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Käyntiosoite: Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki

Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki

Puhelinvaihde: 029 566 6700

Sähköposti (kirjaamo): tietosuoja(at)om.fi

Liite 3. Tutkimustiedote

Pro gradu -tutkielma: ”Eläkeläisten muistoja koulukäsitöistä ja niiden yhteydestä käsityöharrastukseen”

Opiskelijan nimet ja yhteystiedot: Jenni Kortenimi (jmakor@utu.fi) & Linda Nurminen (lhnum@utu.fi)

Aineiston keruun tavoite: Kyselyn avulla kerättävän aineiston tehtävä on selvittää eläkeläisten kokemuksia koulukäsityön yhteydestä käsitöiden harrastamiseen sekä millaisia muistoja ja tunteita eläkeläisillä herää koulukäsitöistä. Kerättyä aineistoa tullaan käyttämään pro gradu -tutkielman ja siihen mahdollisesti liittyvien julkaisujen tekemisessä (esim. blogiteksti, artikkeli jne.)

Aineiston keruun toteuttamistapa ja vaiheet: Aineisto kerätään Webropol -kyselyllä syksyllä 2025. Aineisto tullaan analysoimaan ja tulokset raportoimaan loppuvuoden 2025 ja alkuvuoden 2026 välisenä aikana viimeistään.

Osallistumisen kesto: Kyselyyn vastaaminen kestää noin 20–30 minuuttia.

Etukäteisvalmistautuminen: Tutkimukseen osallistuminen ei vaadi etukäteisvalmistautumista.

Aineiston käsittely, säilytys ja hävittäminen: Aineisto tullaan säilyttämään Turun yliopiston Taltio-verkkolevyllä. Vain tutkijoilla on mahdollisuus lukea ja käsitellä aineistoa. Aineistoa ei tulla jakamaan kolmansille osapuolille. Kysely on nimetön eikä siinä tulla keräämään henkilötietoja. Kyselyssä tullaan kuitenkin kysymään taustamuuttujia (sukupuoli, maakunta, ikä, eläkestatus). Taustamuuttujien avulla ei ole mahdollista tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Aineisto tullaan hävittämään Turun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan toimesta vuoden 2030 marraskuussa.

Vapaaehtoisuus ja suostumuksen peruuttaminen: Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Suostumusta osallistumisesta tutkimukseen ei voida peruuttaa Lähetä -painikkeen painamisen jälkeen. Syynä tähän on se, että yksittäisiä vastauksia ei voida tunnistaa aineistosta.

Lisätietoja: Jenni Kortenieniemi (jmakor@utu.fi) & Linda Nurminen (lhnum@utu.fi)

Tämä kyseinen tutkimustiedote sisältää ymmärrettävästi, mitä tutkimus koskee, mitä osallistuminen tarkoittaa, mitä varten tutkimus tehdään ja miten sitä tullaan säilyttämään. Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on mahdollisuus esittää kysymyksiä ja saada niihin vastauksia annettujen yhteystietojen avulla.

Liite 4. Kyselylomake

1. Olen lukenut yllä olevan tutkimustiedotteen ja hyväksyn vastauksieni käytön pro gradu -tutkielmassa sekä siihen mahdollisesti liittyvissä julkaisuissa. *

Hyväksyn

En hyväksy

2. Sukupuoli *

Nainen

Mies

Muu

En halua kertoa

3. Maakunta *

Etelä-Karjala

Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Savo

Kainuu

Kanta-Häme

Keski-Pohjanmaa

Keski-Suomi

Kymenlaakso

Lappi

Pirkanmaa

Pohjanmaa

Pohjois-Karjala

Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Savo

Päijät-Häme

Satakunta

Uusimaa

Varsinais-Suomi

En halua kertoa

Joku muu, mikä?

4. Ikä *

50–55-vuotias

56–60-vuotias

61–65-vuotias

66–70-vuotias

71–75-vuotias

76–80-vuotias

Yli 80-vuotias

5. Olen... *

Vanhuuseläkkeellä

Osittaisella vanhuuseläkkeellä

Työkyvyttömyyseläkkeellä

Osatyökyvyttömyyseläkkeellä

Työuraeläkkeellä

6. Harrastatko käsitöiden tekemistä? *

Kyllä

Ei

7. Koetko koulukäsityön tuntien vaikuttaneen siihen, että harrastat tai et harrasta käsitöiden tekemistä? *

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

8. Miksi koet näin? Perustelu edelliseen vastaukseen. *

---

9. Kerro jokin muistosi, joka tulee mieleen sanasta "koulukäsityö". *

---

10. Koetko, että tämä muisto on... *

Positiivinen

Negatiivinen

Ei kumpikaan (neutraali)

11. Millaisia tunteita tämä muistosi toi sinulle esille? *

---

12. Koetko, että muistosi yleisesti koulukäsitöistä ovat enemmän... *

Positiivisia

Negatiivisia

Ei kumpiakaan (neutraaleja)

13. Koetko tämän muistelun jälkeen koulukäsityön tuntien vaikuttaneen siihen, että harrastat tai et harrasta käsitöiden tekemistä? *

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

14. Jos koet, että muistelu muutti ajatustasi, niin voit kertoa siitä tässä.

---

15. Haluatko kertoa vielä jotain, joka liittyy muistoihisi koulukäsitöistä? Sana on vapaa.

Tämä oli kyselyn viimeinen kysymys. Kun painat "lähetä" vastaukset tallentuvat automaattisesti ja sinut ohjataan kiitos -sivulle.